

HUSITSKÝ TÁBOR

23-24

ČASOPIS HUSITSKÉHO MUZEA V TÁBOŘE
JOURNAL OF THE HUSSITE MUSEUM IN TÁBOR
TÁBOR 2019

Jan Hus a hrad Krakovec.

K historicitě pobytu a počátkům místní husovské tradice

DAVID KOZLER

Abstract:

The paper focuses on Jan Hus' stay at the Krakovec Castle in Central Bohemia in 1414 and its reflection in the pre-White Mountain historiography. The author responds to works which have questioned the historicity of Hus' stay at the castle. The author strove to correct significant mistakes and wrong interpretation that are to be found in texts of his opponents and that directly influence their conclusions. The paper proves the credibility of the key message that originated from the F text of the Old Bohemian Chronicles and the reasonability of Hus' stay. The author also demonstrated that references to Master Jan's stay at Krakovec were more frequent in the pre-White Mountain historiography than information about his other stays outside Prague and that valuable traces of local tradition can be identified in works from the 1st half of the 16th century.

Key words:

Jan Hus; Jindřich Lefl of Lažany; Krakovec; Prague; Constance; year 1414; Old Bohemian Chronicles; Václav Hájek of Libočany; Václav Rosa; František Palacký; Petr Čornej; Jan Krško

Jan Hus patří mezi historické osobnosti, které vždy budily vášně. Od zrodu moderní historické vědy v 19. století se v odborných kruzích vedly spory nejen o jeho učení a o možnost revize jeho kostnického procesu,¹ ale také o řadu dílčích otázek z mistrova životopisu. Namátkou lze uvést diskuse o Husově rodišti a době jeho narození, o údajném rektorátu mistra Jana v roce 1402, o jeho podílu na vzniku tzv. *Dekretu kutnohorského* nebo o zárukách proslulého glejtu vydaného římským a uherským králem Zikmundem Lucemburským.² Kontroverze se nevyhnuly ani Husovým mimopražským pobytům v letech 1412–1414.

Venkovské pobyty Jana Husa jako předmět pochybností a sporů

Uplynulo již více než sto let od doby, kdy Václav Lefler, farář ve Vojkově nedaleko Sedlčan a amatérský dějepisec, zpochybnil historicitu přebývání mistra Jana na Kozím hrádku a v Sezimově Ústí v jižních Čechách, a dokonce obvinil Františka Palackého z toho, že „*tento pobyt Husův v okolí Tábora sobě vymyslíl*“.³ Od samotného Husa máme sice doloženo, že své spisy psal mimo jiné na Kozím a v Ústí, ale nevíme prý, které Kozí a které Ústí měl betlémský kazatel na mysli. Jihočeské lokality to podle Leflera rozhodně nebyly. Autor proto soudil, že „*pobyt Husův jak na hrádě Kozím tak v městě Oustím nad Lužnicí byl od Palackého uměle konstruován, vymyšlen a patří ne mezi zjištěná fakta historická nýbrž mezi výploidy fantasie*“.⁴ Lefler záhy své připomínky dále rozvedl a místo mistrova pobytu lokalizoval na Sedlčansko.⁵ Podporu přitom našel u jiného amatérského regionálního historika – slavětínského faráře Františka Štědrého. Zpráva ve *Starých letopisech českých* (dále též *SLČ*), jež explicitně uvádí, že Hus dlel na tvrzi Kozí blízko Sezimova Ústí (a poté na Krakovci nedaleko Křivoklátu), je podle něj vzhledem k časovému odstupu

1 Jiří Kotyk, *Spor o revizi Husova procesu*, Praha 2001.

2 Srov. František Šmahel, *Jan Hus. Život a dílo*, Praha 2013, kap. *Vybrané otázky studia A–Z* na s. 261–271.

3 Václav Lefler, *Hus a husitství*, Husitství ve světle pravdy 9/3–4, 1912, s. 2–16, citát na s. 14.

4 Tamtéž.

5 Václav Lefler, *Hus ve vyhnanství (1412–1414)*, Husitství ve světle pravdy 10/1–4, 1913, s. 92–112.

nespolehlivá, a žádný věrohodný doklad mistrova pobytu v jižních Čechách tak nemáme.⁶ Naproti tomu věhlasný znalec historického místopisu August Sedláček Leflerův výklad kategoricky odmítl.⁷ Pochopení pro jeho závěry neprojevovali v následujících letech ani autoři husovských monografií. Například Václav Novotný, z jehož monumentální práce historikové vycházejí dodnes, je v poznámkovém aparátu své knihy označil za „bezceenné námítky“.⁸ Leflerovy texty se tak dostaly mimo zorné pole dalšího bádání a dnes už jsou prakticky neznámé.

O století později došlo ke zpochybnění historicity Husova pobytu i v druhé lokalitě zmiňované v letopiscově zprávě. Tentokrát tedy šlo o hrad Krakovec na Rakovnicku, kde podle konvenčního výkladu hostil mistr Jana v létě 1414 tehdejší majitel hradu Jindřich Lefl z Lažan. Rakovnický archivář Jan Krško vystoupil u příležitosti husovského jubilea v roce 2015 s výkladem, podle něhož mohl tehdy Hus pobývat na zcela jiném místě. Informace o martyrově působení na Krakovci se totiž prý objevuje pouze ve třech pozdních textech *SLČ* – R, T a L, celá zpráva je navíc výsledkem dlouhého postupného vývoje, a nemusí tedy mít reálný základ. Za pravděpodobnější Krško pokládá, že mistr Jan využil Leflovu pohostinnost na bechyňském hradě, případně v Praze. Právě hlavní město označuje rakovnický badatel na základě údajně nově objevené věty v muzejním rukopise relace Petra z Mladoňovic za místo, odkud se Hus se svým doprovodem vydal na kostnický koncil.

Jan Krško publikoval svůj text v téměř totožné podobě během zhruba jednoho roku hned třikrát: poprvé v *Rakovnickém historickém sborníku*, následně jako první kapitolu své monografie *Pět životů Jana Husa na Krakovci* a poté i v *Husitském Táboře*.⁹ V jubilejním roce 2015 představil

6 František Štědrý, *Kde kázal M. Jan Hus, když vypovězen byl z Prahy 1412*, Sborník Historického kroužku 14/1–2, 1913, s. 105–107.

7 August Sedláček (rec.), *Hus a husitství* (V. Lefler), *Český časopis historický* (dále ČČH) 19/2, 1913, s. 234–235, a podrobněji též, *Byl-li Hus na Kozím u Tábora? (Odpověď p. faráři Leflerovi)*, *Jihočeský kraj* 4/1, 1913, s. 6–11.

8 Václav Novotný, *M. Jan Hus. Život a učení I/2*, Praha 1921, s. 295, pozn. 2.

9 Jan Krško, *Otazníky kolem Husova pobytu na Krakovci*, Rakovnický historický sborník (dále RHS) 11, 2014 [vyd. 2015], s. 117–124 (dále citováno jako „*Otazníky* (2015)“); též, *Pět životů Jana Husa na Krakovci*, Rakovník 2015, s. 9–19; též, *Otazníky kolem Husova působení na Krakovci*, Husitský Tábor (dále HT) 19, 2014 [vyd. 2016], s. 115–125 (dále citováno jako „*Otazníky* (2016)“).

výsledky svého bádání na vědeckých konferencích „Hus – husitství – tradice – Praha. Od reality k mýtu a zpátky“ (Praha, 27.–29. 5. 2015) a „Hus – osobnost napříč staletími“ (Lány – Krakovec, 24. 6. 2015), o dva roky později vystoupil s podobně zaměřeným příspěvkem do třetice – na konferenci „Před zrodem revoluce – husité mezi proudy okolo roku 1415“ (Lipnice, 17.–18. 5. 2017).¹⁰ Pro širokou veřejnost pak Krško připravil řadu popularizačních přednášek. Úsilí rakovnického badatele se přitom dostalo značné pozornosti regionálních i celostátních médií,¹¹ Český rozhlas Plus dokonce Krškovým zjištěním věnoval hned dva díly pořadu Historie Plus.¹²

V odborných kruzích nebyly jeho závěry přijaty jednoznačně. Bez výhrad se s nimi ztotožnil lounský badatel Jaroslav Havrlant¹³ a velmi příznivě byly hodnoceny i ve dvou recenzích otištěných v regionálních odborných periodikách.¹⁴ Naproti tomu Blanka Zilynská¹⁵ a zvláště Robert

10 Průběh lánské konference přiblížila Vladimíra Hradecká, *Hus – osobnost napříč staletími. Konference konaná 24. června 2015 v Lánech*, Středočeský sborník historický (dále SSH) 41, 2015 [vyd. 2016], s. 357–359. Podrobnou zprávu o husitologickém setkání konaném na hradě Lipnici podal Jiří Jurok, *Vědecká konference Před zrodem revoluce – husité mezi proudy okolo roku 1415*, Časopis Matice moravské 136/2, 2017, s. 386–390.

11 Např. Lenka Pelcová, *Otazníky nad pobytem Husa na Krakovci. Kniha Jana Krška Pět životů Jana Husa s překvapivými zjištěními*, Raport. Týdeník pro Rakovnicko a Novostrašecsko (dále jen Raport) 25/28, 14. 7. 2015, s. 10; táž, *Byl nebo nebyl na Krakovci?*, Raport 25/48, 1. 12. 2015, s. 10; Radek Plavecký, *Hus na Krakovci možná nikdy nebyl*, Právo. Nezávislé noviny. Praha – Střední Čechy 26/119, 21. 5. 2016, s. 12; Kristýna Nevanová, *Jan Hus na hradu Krakovci nikdy nepůsobil, tvrdí archiváři*, dostupné online z <<http://irozhlas.as/99>> [cit. 2018-04-11].

12 Stanice ČRo Plus, pořad Historie Plus, 17. 10. 2015, dostupné online z <<http://prehravac.rozhlas.cz/audio/3493857>> [cit. 2018-04-11]; 2. 7. 2016, dostupné online z <<http://prehravac.rozhlas.cz/audio/3661411>> [cit. 2018-04-11].

13 Jaroslav Havrlant, *Navštívil M. Jan Hus také Louny?*, in: Helena Smolová (ed.), *M. Jan Hus a Louny*, Louny 2015, s. 7–11.

14 Viktor Pohanka (rec.), *Pět životů Jana Husa na Krakovci (J. Krško)*, SSH 41, 2015 [vyd. 2016], s. 340–342; Michaela Kajlíková (rec.), *Pět životů Jana Husa na Krakovci (J. Krško)*, Ústecký sborník historický 2016/1 [vyd. 2018], s. 87–89.

15 Blanka Zilynská, *Literární sklizeň husovského jubilejního roku 2015*, Acta Universitatis Carolinae – Historia Universitatis Carolinae Pragensis (dále AUC-HUCP) 55/2, 2015 [vyd. 2017], s. 133–170, zde s. 139.

Novotný¹⁶ si zachovali zdrženlivost a kritický odstup. Nejlépe přijímaným bodem Krškova výkladu je přitom názor, že Jan Hus odjel do Kostnice z Prahy. S odkazem na monografii rakovnického archiváře označují tuto variantu jako pravděpodobnou Dušan Coufal či Petr Čornej.¹⁷

Několik kritických postřehů k výše nastíněnému výkladu přinesla vedle dvou výše citovaných textů také moje recenze, otištěná v *Husitském Táboře*.¹⁸ Na ni jsem pak navázal populárně pojatým článkem v regionálním periodiku¹⁹ a především vlastním výzkumem, jehož výsledky byly otištěny v časopise *Studia mediaevalia Bohemica*.²⁰ Stručně je zde připomeňme.

Zpráva o působení Jana Husa na Kozím hrádku nedaleko Sezimova Ústí a na Krakovci je ve skutečnosti obsažena celkem ve dvanácti dochovaných textech *Starých letopisů* (viz tabulku níže), z nichž nejstarší je text F, jehož výklad o Husově době odráží vzpomínky přímých pamětníků. Srovnávací studium ukázalo, že zpráva vznikla ve dvou fázích, které proběhly krátce po sobě v rámci tzv. druhé pražské redakce SLČ. Představa Jana Krška o postupném, dlouhá desetiletí trvajícím vývoji, jenž byl završen dodatečnou kontroverzní implementací údaje o Krakovci, je tedy mylná a *Staré letopisy* nezakládají žádný důvod ke zpochybňování historicity Husova pobytu na tomto hradě. Rozptýleny byly také další Krškem uváděné pochybnosti. Například to, že období radikálního Tábora bychom na Rakovnicku hledali za husitské revoluce marně, nesvědčí v neprospěch přebývání mistra Jana na Krakovci. Střední Čechy totiž

16 Robert Novotný (rec.), *Pět životů Jana Husa na Krakovci (J. Krško)*, *Studia mediaevalia Bohemica* (dále SMB) 7/1, 2015 [vyd. 2016], s. 175–176; J. Jurok, *Vědecká konference*, s. 390 (souhrn diskuse na lipnické konferenci).

17 Dušan Coufal, *Husovo kostnické drama*, in: Petr Čornej – Václav Ledvinka (edd.), *Praha Husova a husitská 1415–2015*, Praha 2015, s. 78–85, zde s. 80 a 85, pozn. 60; Petr Čornej, *Praha po Husovi*, *Theologická revue* 87/1, 2016, s. 24–44, zde s. 32. V aktualizované verzi stati, která byla pod stejným názvem otištěna in: týž, *Husitství a husité*, Praha 2019, s. 61–84, zde s. 71, Čornej svou formulaci poněkud oslabil a připojil odkaz na moji recenzi citovanou v následující poznámce.

18 David Kozler (rec.), *Pět životů Jana Husa na Krakovci (J. Krško)*, HT 19, 2014 [vyd. 2016], s. 237–243.

19 Týž, *Byl či nebyl Hus na Krakovci?*, Raport 26/10, 8. 3. 2016, s. 9.

20 Týž, *Pobyt Jana Husa na hradě Krakovci. K novým otázkám a současnému stavu bádání*, SMB 8/1, 2016 [vyd. 2017], s. 7–40.

na rozdíl od Husových působišť na jihu (a severozápadě) Čech nepatřily mezi tradiční oblasti lidového kacířství, kde už od první poloviny 14. století intenzivně působila inkvizice. Právě ty se nápadně překrývají s centry pozdějšího husitského radikalismu. Husův pobyt na bechyňském hradě u Jindřicha Lefla, který rakovnický archivář uváděl jako pravděpodobnější alternativu mistrova přebývání na Krakovci, se ukázal chronologicky nemožný. Lefl totiž v inkriminované době ještě majitelem Bechyně nebyl.

text F	Moravský zemský archiv v Brně, fond G 10 – Sbírka rukopisů MZA, inv. č. 432	fol. 94v–95r
text G	edice: F. Palacký (ed.), <i>Staří letopisové čeští</i> (1829), s. 19, č. 45	–
text H	Národní knihovna ČR, sign. XXII.A.2 (vitrínová signatura LIV.D.1)	fol. 205r
text L	Knihovna Národního muzea v Praze, sign. III B 12 digitalizovaný rukopis: Manuscriptorium	fol. 19v–20r
text N	Národní archiv, fond Česká dvorská kancelář, inv. č. 1483, kn. 149 (rkp. 2452)	fol. 79r [recte: 82r]
text P₁	Státní oblastní archiv v Litoměřicích, fond Biskupské sbírky Litoměřice, sign. B I F 54	fol. 132v
text P	Knihovna Národního muzea v Praze, sign. V B 24 digitalizovaný rukopis: Manuscriptorium	fol. 132v–133r
text R	Biblioteka Uniwersytecka we Wrocławiu, sign. M 1306 digitalizovaný mikrofilm: http://dk.bu.uni.wroc.pl/cymelia/ displayDocument.htm?docId=5002000330 edice: F. ŠIMEK (ed.), <i>SLČ z vratislavského rukopisu</i> , s. 12–13	fol. 228v–229r
text T	Národní knihovna ČR, sign. Osek 95 digitalizovaný rukopis: Manuscriptorium edice: A. M. Černá – P. Čornej – M. Klosová (edd.), <i>SLČ. Východočeská větev a některé související texty</i> , s. 292	fol. 19v–20r
text Y	Österreichisches Staatsarchiv (Viedeň), odd. Haus-, Hof- und Staatsarchiv, Hs. W 737 (Supplementissimum 454) ²¹	fol. 88v

21 Za možnost nahlédnout do digitální kopie tohoto rukopisu, který na rozdíl od jiných textů *SLČ* není v českém prostředí dostupný v podobě mikrofilmu ani opisu, děkuji

text Z ₁	Sächsische Landesbibliothek – Staats- und Universitätsbibliothek Dresden, Mscr.Dresd.k.1 digitalizovaný rukopis: http://digital.slub-dresden.de/id392630990	fol. 67r
text Z	Biblioteka Jagiellońska (Krakov), Ms 441 digitalizovaný rukopis: https://jbc.bj.uj.edu.pl/publication/361505 ²²	fol. 87r–87v

Tabulka: Seznam všech textů SLČ obsahujících zprávu o Husově působení na Krakovci, řazeno abecedně podle uzuálních písmenných označení jednotlivých textů a doplněno odkazy na digitalizované rukopisy. Text G se nedochoval kompletní, a proto je možné odkázat pouze na Palackého edici. Rukopis s textem Y má trojí foliacy; odkazují zde na tu nejspolehlivější, která je vyznačena v pravém horním rohu.

V případě lokalizace počátku Husovy poslední cesty jsem poukázal na skutečnost, že pochybnosti o Krakovci nejsou ničím novým. Názor označující jako místo mistrova odjezdu na koncil Prahu se totiž paralelně s krakoveckou variantou objevuje v české historiografii již od 16. století (uvádí jej např. Daniel Adam z Veleslavína, F. M. Pelcl, F. Palacký či V. Flajšhans) a frekventovaný je i v literatuře německé (kupř. L. Heller, A. Neander nebo G. V. Lechler), zatímco Krško jej registroval pouze u F. Palackého. P. Hilsch či P. Čornej zůstali ve svých velkých pracích obezřetní a místo Husova odjezdu raději nekonkretizovali. Upozornil jsem také na to, že věta z muzejního rukopisu Mladoňovicovy relace byla již třikrát edičně zpřístupněna. Nejde tedy o nový objev a Krškovo tvrzení, že všechny dosavadní edice větu vynechaly, není pravdivé. Navíc se nejedná o autorovo zpřesnění předchozího odstavce, jak se rakovnický archivář domníval, nýbrž o poznámku opisovače, která uvozuje následující část textu a jejíž faktografická hodnota je nejasná. Její správný přepis zní: „*Hic continuatur recessus Magistri Johannis Hus de Praga ad Constanciam*“ (nikoli tedy „*Recessus Magister Johanes Hus de Praga ad Constanciam*“, jak Krško opakovaně uváděl). Věta tak v diskusi o lokalizaci místa

dr. Aleně Černé z oddělení vývoje jazyka Ústavu pro jazyk český AV ČR.

22 Vzhledem k tomu, že krakovský rukopis s textem Z SLČ byl nedávno digitalizován, odpadá nutnost pracovat s opisem či mikrofilmy, jejichž výčet jsem uvedl ve své studii – srov. D. Kozler, *Pobyt Jana Husa*, s. 15, pozn. 46.

Husova odchodu do Kostnice může posloužit jako jeden z relevantních argumentů, nikoli však coby důkaz, jenž přináší jednoznačnou odpověď na zkoumanou otázku. Závažné se jeví rovněž zjištění, že přítomnost Jana Husa v Praze nelze v září ani na počátku října 1414 doložit, neboť domnělé doklady uváděné Janem Krškem se ukázaly jako mylné. Závěrem jsem proto ve své studii konstatoval, že otázka Husova odjezdu do Kostnice zůstává nadále otevřená a je třeba podrobit ji dalšímu zkoumání a odborné diskusi.

U předních husitologů našla publikovaná zjištění příznivý ohlas. Podle Pavla Soukupa „*detaillní rozbor Davida Kozlera (...) ukázal, že s přítomností Husa na Krakovci je třeba nadále počítat*“.²³ Také Petr Čornej označil uvedené poznatky jako cenné.²⁴ Jan Krško zveřejnil reakci hned několik. Zatímco stručná odpověď v *Husitském Táboře*, jež byla v časopise otištěna hned za mojí recenzi,²⁵ vyznívá vcelku seriózně, Krškova opakovaná vyjádření v tisku budí značné rozpaky. Autor se v nich uchýlil k tvrzením, že moje „*vývody postrádají reálný základ*“,²⁶ že jsem neporozuměl obsahu jeho knihy,²⁷ že mu upírám právo vyjadřovat se k dané problematice, nebo dokonce že autorem recenze možná ani nejsem já, nýbrž některý z vyučujících na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy, jenž mu závidí jeho objevy.²⁸ Další reakce Krško vložil do čtvrté, páté a šesté verze své husovské stati.²⁹ V předkládaném příspěvku však jeho osobní výpady,

23 Pavel Soukup, *Jan Hus po 600 letech. Úroda jednoho výročí*, SMB 9/1, 2017 [vyd. 2018], s. 71–85, zde s. 82.

24 Alena M. Černá – Petr Čornej – Markéta Klosová (edd.), *Staré letopisy české. Východočeská větev a některé související texty*, Praha 2018 (= Fontes rerum Bohemicarum – Series nova III), s. 292, pozn. 201.

25 Jan Krško, *Vyjádření k recenzi Davida Kozlera*, HT 19, 2014 [vyd. 2016], s. 245.

26 Týž, *Hus na Krakovci*, Raport 26/11, 15. 3. 2016, s. 5.

27 Lenka Pelcová, *Otázka pro archiváře Jana Krška*, Raport 26/12, 22. 3. 2016, s. 10.

28 Monika Hoření, *Jeronym Pražský byl neprávem odsouván do pozadí. Rozhovor Haló novin s historikem a archivářem Janem Krškem*, Haló noviny. Český levicový deník 26/119, 21.–22. 5. 2016, s. 3 (dostupné též online z <<http://www.halonoviny.cz/articles/view/43473729>> [cit. 2018-04-11]).

29 Jan Krško, *Krakovec v kontextu mimopražských pobytů Jana Husa*, in: Renata Mayerová – Jan Krško (edd.), *Hus – osobnost napříč staletími*, Rakovník 2016 [vyd. 2017] (= Otázky z historie I), s. 79–91; týž, *Nové poznatky kolem pobytu Jana Husa na Krakovci?*, RHS 12–13, 2015–2016 [vyd. 2018], s. 257–269; týž, *Nevděčné Rakovnícko? Husův Krakovec a netečnost regionu na prahu revoluce*, in: Petr Elbel – Libor Jan – Jiří

jako například obvinění ze záměrných „mystifikací“ čtenářů,³⁰ ponechám stranou a soustředím se výhradně na věcnou stránku problematiky.

Staré letopisy české a Husovo působení na Krakovci – omyly, fakta, souvislosti

I v nových textech rakovnického archiváře je značný prostor věnován *Starým letopisům českým*. Ve čtvrté verzi svého článku registruje Krško zprávu o Husových mimopražských pobytech nově i v textech F, P a H SLČ, ale stále trvá na platnosti svých předchozích závěrů. Klíčový text F porovnává s jinými rukopisy SLČ a snaží se najít jeho místo v tomto rozsáhlém souboru pramenů. Konstatuje jeho „*diametrální odlišnost*“ od textů nejstarší vrstvy a naopak „*výraznou shodu s rukopisy z jagellonského období*“ (konkrétně uvádí texty R, G a P). Tvrdí, že text F „*končí v půli rozepsané věty*“, jejíž „*pokračování nalezneme v mladších rukopisech*“, a na konec dospívá k závěru, že tento text SLČ, končící jako jediný rokem 1453, „*lze s největší pravděpodobností označit jako nedokončený opis některého z jagellonských rukopisů*“.³¹ Obdobná tvrzení nacházíme i v posledních dvou Krškových příspěvcích, kde autor upřesňuje, že by mělo jít o „*nedokončený přepis některého z rukopisů končící[ch] rokem 1470*“.³²

Zde je třeba alespoň v základním přehledu připomenout současný stav bádání o SLČ a jejich genezi, který rakovnický archivář dostatečně nereflektuje. Dosavadním bádáním byly rozlišeny dvě větve SLČ – pražská a východočeská (královéhradecká), přičemž u první z nich se ještě rozeznávají dvě redakce. První redakci tvoří tzv. texty nejstarší vrstvy a druhou texty E, F, P₁, P a H, k nimž se přiřazuje ještě text Z₁ a od něj odvozené opisy (texty Z, N a Y). Obě větve se pak spojily v kompilačním textu R, jehož archetyp pochází ze sklonku 15. věku. Kromě toho se dochovala řada dalších pozdních kompilací (texty G, T, L či M). V rámci jednotlivých

Jurok (edd.), *Z počátků husitské revoluce. K výročí svěcení husitských kněží na Lipnici v roce 1417*, Brno 2019, s. 89–105. Naprostá většina posledního textu (s. 92–105, s výjimkou několika vypuštěných vět) je téměř do slova stejná jako předchozí článek otištěný v RHS, nově zformulovány jsou pouze úvodní partie.

30 Týž, *Krakovec*, s. 85–86.

31 Tamtéž, s. 82–83.

32 J. Krško, *Nové poznatky*, s. 260; týž, *Nevděčné Rakovnicko?*, s. 95.

skupin příbuzných textů se potom na základě rozborů obsahových, jazykových a filigranologických sestavují chronologické posloupnosti dochovaných textů, jež – při nemožnosti sestavit bezpečnou filiaci vzhledem k množství ztracených rukopisů – alespoň do jisté míry odrážejí genezi tohoto korpusu pramenů a zpráv v něm obsažených.³³

Výrazná odlišnost textu F od textů nejstarší vrstvy SLČ je dána skutečností, že první redakce pražské větve SLČ má charakter letopisů, zatímco redakce druhá má již podobu kroniky. K této transformaci došlo v archetypu textu E, který vznikl v letech 1459–1460 a s nímž je geneticky spjata předloha textu F. Podobnost některých pasáží textu F s příslušnými partiemi textů R a G je pak způsobena tím, že redaktori těchto kompilací hojně čerpali mimo jiné i z textů druhé pražské redakce. Samozřejmě se však celý text F s těmito výrazně mladšími rukopisy obsahově neshoduje a nemůže být jejich opisem, stejně jako není opisem ani žádného jiného textu SLČ vzniklého v jagellonském období českých dějin. Jedná se o druhý nejstarší text druhé pražské redakce SLČ, který vznikl později než archetyp textu E, jehož znění doplňuje a rozšiřuje, a zároveň dříve než texty P₁, P a H (právě tyto tři rukopisy končí rokem 1470), které zase čerpají z něj.

Ve svých recentních reakcích na moji studii označuje Jan Krško tam uvedené poznatky o vývoji SLČ za pouhé mé domněnky. Ty pak prý „přetvářím v nezpochybnitelný fakt“ a vyvozují z nich „kontroverzní a většinou mylné hypotézy“.³⁴ Ve skutečnosti se můj výklad opírá o důkladné studium dosavadní literatury. Výčet hlavních rukopisů, jež náležejí do tzv. druhé pražské redakce SLČ, a tvoří tedy základ jedné skupiny příbuzných textů, je uveden v Čornejově úvodní studii k edici textů nejstarší vrstvy.³⁵ To, že text F následuje v posloupnosti jednotlivých letopisů bezprostředně za textem E, správně rozpoznal už František Palacký a právě proto je označil písmeny jdoucími v abecedě po sobě.³⁶ Tentýž poznatek, stejně

33 Srov. zvláště Petr Čornej, *Původní vrstva Starých letopisů českých*, in: Alena M. Černá – Petr Čornej – Markéta Kłosová (edd.), *Staré letopisy české. Texty nejstarší vrstvy*, Praha 2003 (= *Fontes rerum Bohemicarum – Series nova* II), s. VII–XLIII, zde s. XXII–XXV.

34 J. Krško, *Nové poznatky*, s. 258; týž, *Nevděčné Rakovnicko?*, s. 93–94.

35 P. Čornej, *Původní vrstva SLČ*, s. XXV.

36 František Palacký (ed.), *Starí letopisové čeští od roku 1378 do 1527, čili pokračování v kronikách Přibíka Pulkavy a Beneše z Hořovic, z rukopisů starých vydané*, Praha 1829 (= *Scriptores rerum Bohemicarum* III), s. VIII–IX. Naproti tomu texty P₁ a P získaly svá označení až dodatečně, jelikož s nimi Palacký nepracoval.

jako skutečnost, že výklad podávaný v textech E a F je nepochybně původnější než texty ostatních rukopisů z této skupiny i než kompilace R a G, zdůrazňoval František Michálek Bartoš.³⁷ Obdobně Petr Čornej uvádí, že plně přeměny v kroniku se *SLČ* dočkaly „zásluhou redaktorů, jejichž práci zřetelně uchovaly texty E a F“,³⁸ a konstatuje, že právě tyto dva texty jsou v rámci druhé pražské redakce *SLČ* nejstarší. Proto také ve svém článku o Janu Zvíkovcovi, informátorovi zmíněném starým letopiscem poprvé v textu F, pracuje přednostně s nimi a pozdější verze, jako je například text P, používá jen na těch místech, kde je původní znění porušeno písařem.³⁹ Dodejme ještě, že oba nejstarší texty se od pozdějších verzí druhé pražské redakce odlišují i po formální stránce – na rozdíl od nich jsou opatřeny předmluvou, každý odlišnou.⁴⁰

Mnohé zprávy o Husově době mají v rukopisech F a P₁ (resp. P) velmi podobnou textaci,⁴¹ a hodnotíme-li je jednotlivě, je v řadě případů obtížné říci, která verze je starší. Podobně tomu je i v případě výkladu popisujícího Husovo působení na venkově a navazující informace o jeho odjezdu do Kostnice. Právě od této skutečnosti se odvíjejí úvahy Jana Krška, jenž se dostatečně neseznámil s dostupnou literaturou, a snaží se proto sám najít místo textu F v korpusu *SLČ*, aniž by mohl zohlednit výsledky dosavadních výzkumů. Nejde přitom jen o práce citované v předchozím odstavci. Už v době příprav dlouho zamýšlené, ale nakonec nikdy nerealizované velké kritické edice, která měla podle záměru Josefa Emlera pojmut všechny tehdy známé texty *SLČ*, byla provedena kolace celého textu F s rukopisem P a z ní je zřejmé, že text P skutečně v posloupnosti jednotlivých verzí druhé redakce pražské větve *SLČ* následuje až za textem F.⁴² Obdobný závěr konstatovali ve své práci o konci Jana Roháče

37 František Michálek Bartoš, *Z musejních i jiných rukopisů Starých letopisů*, Časopis Národního musea 102, 1928, s. 208–228, zde s. 215–216.

38 P. Čornej, *Původní vrstva SLČ*, s. XXVIII.

39 Srov. týž, *Záhadný Jan Zvíkovec*, in: Barbora Hanzová (ed.), *Pokušení Jaroslava Kolára. Sborník k osmdesátinám*, Praha 2009, s. 101–114, zde s. 101, pozn. 3, a soupis použitých rukopisů *SLČ* na s. 111.

40 Srov. F. Palacký (ed.), *Starí letopisové čeští* (1829), s. 1–2. Předmluva základního textu E byla později opsána do textů I, K a S, ty ale už do druhé pražské redakce nepatří.

41 Srov. konkrétní příklad, který rozebrala Alena M. Černá, *Zprávy o smrti Jana Husa ve Starých letopisech českých*, Theologická revue 87/1, 2016, s. 45–61, zde s. 50–52.

42 Opis textu F *SLČ* s vyznačenými různocněními z muzejního rukopisu P je uložen

z Dubé Petr Čornej a Bohdan Zilynskyj, když při rozboru jedné ze zpráv uvedli, že v daném případě „*rukopis F SLČ sloužil textu P jako předloha*“.⁴³

Vybavení uvedenými poznatky si nyní můžeme připomenout podobu letopiscovy zprávy popisující Husovo působení na venkově v jednotlivých textech druhé pražské redakce, seřazených podle výše zmíněné posloupnosti:⁴⁴

<i>Text E⁴⁵</i>	<i>Text F⁴⁶</i>	<i>Text P₁⁴⁷</i>	<i>Text H⁴⁸</i>
<i>Těhož léta interdikt byl po vši Praze kromě na Vyšehradě. Takže ani mrtvých dali pochovávat, ale královi dvořané sebravše se, kdež mrtvé zvěděli, proti starších vuoli pochovávali mrtvé a o to se mnoho búrili po Praze.</i>	<i>Léta božieho tisícieho čtyřstého XIII. byl v Praze interdikt od papeže vydán, takže ani na Hradě, ani v Starém ani v Novém Městě slúžili Bohu, a to pro mistra Husi, dokud on byl v Praze.</i>	<i>Léta božieho tisícieho čtyřstého třináctého byl v Praze interdikt od papeže vydán taký, že po všie Praze služba božie byla stavena krom na Vyšehradě, a to pro mistra Jana Husi, dokudž by on byl v Praze.</i>	<i>Léta buožího M. CCCC. XIII. byl v Praze interdikt, to jest záповěd, od papeže vydáný, takže po vši Praze sluožba boží byla sstavena krom na Vyšehradě, a to pro mistra Jana Husi, dokudž by on v Praze byl.</i>

v Archivu AV ČR, fond Historický spolek, kart. 6, inv. č. 109.

43 Petr Čornej – Bohdan Zilynskyj, *Jan Roháč z Dubé a Praha. Konec Jana Roháče – pověst a skutečnost*, Pražský sborník historický 20, 1987, s. 35–61, zde s. 56, pozn. 98.

44 Genezi zprávy jsem podrobně objasnil už ve své předchozí studii, její znění v textech P₁ a H jsem však necitoval *in extenso* – srov. D. Kozler, *Pobyt Jana Husa*, s. 10–17.

45 Národní knihovna ČR (dále NK ČR), sign. XIX.C.21 (M), fol. 57v–58r. „M“ uvedené v citaci v závorce za signaturou rukopisu odkazuje v celém mém příspěvku na skutečnost, že je daný manuskript v digitalizované podobě k dispozici online v Manuscriptoriu (<http://www.manuscriptorium.com>).

46 Moravský zemský archiv v Brně (dále MZA), fond G 10 – Sbírka rukopisů MZA, inv. č. 432, fol. 94v–95r.

47 Státní oblastní archiv v Litoměřicích, fond Biskupské sbírky Litoměřice, sign. B I F 54, fol. 132v. Podoba zprávy v textu P, uloženém v Knihovně Národního muzea v Praze (dále KNM), sign. V B 24 (M), fol. 132v–133r, je obsahově totožná, změny jsou patrné jen v jazykové rovině (především monoftongizace *ie > í*). Právě zachycený stav jazyka spolu s dalšími okolnostmi, které popsala Milada Svobodová, *Několik poznámek k obsahu a osudům znovunalezeného Litoměřického rukopisu Pulkavovy kroniky*, in: *Miscellanea oddělení rukopisů a starých tisků XVI* (1999–2000), Praha 2002, s. 93–117, zde s. 96–97, ukazuje na pozdější vznik rukopisu ve srovnání s textem P₁, z něhož zde cituji.

48 NK ČR, sign. XXII.A.2 (vitřinová signatura LIV.D.1), fol. 205r.

Text E ⁴⁵	Text F ⁴⁶	Text P ₁ ⁴⁷	Text H ⁴⁸
A pak i mistr Hus vyjel z Prahy a po krajinách kázal, a kudyž se koli obrátil, všudy jeho rádi lidé viděli a poslúchali. A kdež ho zvěděli, s vozy se k němu na kázanie brali.	Tomu srozuměv mistr Hus, vyjel jest z Prahy a jel na Kuozí, na tvrz blíž od Ústie Sezemina. V tom kraji jsa, mnoho lida k sobě přivinul.	Tomu srozuměv mistr Hus, vyjel jest z Prahy a jel na Kuozí, na tvrz blíž od Ústie Sezemina. V tom kraji jsa, mnoho lidí k sobě přivinul.	Tomu srozuměv mistr Hus, vyjel jest z Prahy a jel na Kozí, na tvrz blíž od Ústie Sezemova, a v tom kraji jsa, mnoho lidí k sobě přivinul svým kázáním a na té tvrzi mnoho kázaní český popsal a odtad pak jel do jiného kraje, na Krakovec blíž k Hrádku Křivoklátu.
	Odtad pak jel do jiného kraje, na Krakovec. Tu jsa, vyjížděl do městeček, do vsí kázat, a zvláště kdež zvěděl posvěcenie neb který sňatek, tam jel. A kudyž se kolivěk obrátil, tam po něm lidé v zástupiech šli a jeli a na vozích se ze všech stran k němu vezli. Tu byl tak dlouho, až pak vjel do Konstancie léta božieho M. CCCCXIII.	Odtud pak jel do jiného kraje, na Krakovec. Tu jsa, vyjížděl do městeček, do vsí kázat, a zvláště kdež zvěděl posvěcenie neb který svátek, tam jest jel, a kudyž se kolivěk obrátil, tam po něm lidé v zástupiech šli a jeli a na vozích se ze všech stran k němu vezli. Tu byl tak dlouho, až pak i odjel do Konstancie.	A tu sa, vyjížděl do městeček, do vsí kázat, a zvláště kde zvěděl posvěcenie neb který sňatek, tam jest jel kázat. A kudyž se kolivěk obrátil, tam po něm lidé v zástupiech šli a jeli, na vozích se všech stran k němu vezli. Tu byl tak dluho, až pak odtud jel do Konstancie léta buožího M. CCCCXIII.
Léta narozenie božieho tisícieho čtyřstého čtrnáctého vyjel mistr Hus do Konstancie a s ním poslání byli pan Václav z Leštna a pan Jan, rytieř z Chluma.	Po jeho pak odjezdu, když odtad z Krakovce jel a s ním král Václav, římský a český král, poslal pro bezpečestvie urozeného pána, pana Václava z Leštna, pana Jana, rytieře z Chlumu řečeného Kepka, a jiné, na cestě nikdež se takově nic se jemu nepřihodilo.	Léta božieho tisícieho čtyřstého čtrnáctého po jeho pak odjezdu, když odtad z Krakovce jel a s ním král Václav, římský a český král, poslal pro bezpečestvie urozeného pána, pana Václava z Leštna, pana Jana, rytieře z Chlumu řečeného Kepka, na cestě nikdiež takového nic se jest jemu nepřihodilo.	Po jeho pak odjezdu, když odtad z Královce (sic!) jel, i poslal s ním král Václav pro nebezpečeství urozeného pána, pana Václava z Leštna, a pana Jana, rytíře z Chlumu, aby se jemu na cestě nikdyž takově nic nepřihodilo.

Ze srovnání citovaných úryvků je patrné, že nejstarší podobu zprávy uchoval text E. Následující verze, zapsaná v textu F, je upravená a doplněná – poprvé se tu objevuje Koží hrádek, Krakovec, král Václav IV. a přízvisko Jana z Chlumu (Kepka). Ve znění zachyceném v textu P₁ (a P) lze identifikovat prvky z obou nejstarších textů druhé pražské redakce SLČ. Základní podoba zprávy se shoduje s textem F, ale v úvodní části je použita formulace z verze E, kterou v textu F nenacházíme („*po vsie Praze... krom na Vyšehradě*“), a nalézt můžeme i jiné nuance. Zřetelně nejmladší je verze zprávy dochovaná v textu H (a rovněž v pozdějších rukopisech přiřazovaných k druhé redakci). Některé rysy má společné s verzí F (slovo *sňatek* vs. *svátek* v textu P₁, slovo *takově* vs. *takového* v textu P₁, rok odjezdu na konci předposledního odstavce), některé s textem P₁ (zejména formulace „*po vsí Praze sluožba boží byla sstavena krom na Vyšehradě*“), avšak je mírně upravena a obohacena několika doplňky („*to jest záповěd*“, „*a na té tvrzi mnoho kázání česky popsal*“, „*blíž k Hrádku Křivoklátu*“). Je zřejmé, že ani v tomto konkrétním případě nelze hovořit o přímé filiaci, nýbrž toliko o chronologické posloupnosti dochovaných verzí zprávy.

V této souvislosti je třeba objasnit také záležitosti týkající se údajně rozepsané věty o popravě Jana Smiřického na konci textu F. Jan Krško sice tvrdí, že pokračování věty najdeme v mladších rukopisech, ani jeden takový však neuvádí a odkazuje se jen na soubornou edici Františka Palackého.⁴⁹ V ní jsou jako zdroje, z nichž editor vycházel, jmenovány texty B, F, G, I a tři tečky naznačují, že Palacký čerpal i z některých dalších.⁵⁰ Podívejme se tedy na konkrétní podobu zprávy v některých z nich:

B: „*Těhož léta, ten pátek před jarmarkem hradeckým stali pana Hynka Smiřického v Praze na Starém Městě. A také v ty chvíle umřel pan Trčka.*“⁵¹

F: „*Léta od narozenie božieho tisícieho čtyřstého padesátého tretieho, ten pátek před Narozením Matky božie stat jest urozený a znamenitý rytieř, pan Jan Smiřičský, u Praze, kterýžto v tu chvíli Rúdnici a to zbožie držal.*“⁵²

49 J. Krško, *Krakovec*, s. 82; týž, *Nové poznatky*, s. 260; týž, *Nevděčné Rakovnicko?*, s. 95.

50 F. Palacký (ed.), *Starí letopisové čeští* (1829), s. 162, č. 495.

51 KNM, sign. II F 8 (M), fol. 202v. V edici: A. M. Černá – P. Čornej – M. Klovská (edd.), *SLČ. Východočeská větev a některé související texty*, s. 39.

52 MZA, fond G 10 – Sbírka rukopisů MZA, inv. č. 432, fol. 145r.

M: „*Téhož léta v pátek před Narozením Matky boží stát jest pan Hynek Smiřický v Praze v Starém Městě pod planěrem a u mostu ve špitále pochován a také tehdaž umřel pan Trčka z Lípy.*“⁵³

František Palacký tyto tři verze zprávy zkombinoval a uměle vytvořil znění, které je sice nejobsažnější, ale reálně není zachyceno v žádném z dochovaných rukopisů: „*Téhož léta, ten pátek před Narozením Matky božie, stát jest v Praze na Starém Městě pod planeřem urozený a znamenitý rytieř, pan Jan Smiřický, kterýžto v tu chvíli Rúdnici a to zbožie držal; a u mostu ve špitále pochován. A také tehdaž umřel pan Trčka z Lípy.*“⁵⁴ Zcela zřejmé je to z následujícího přehledu, v němž jsou podtrženy a očíslovány jednotlivé úseky textu, jež editor použil:

B: „*Téhož léta (1), ten pátek před jarmarkem hradeckým stali pana Hynka Smiřického v Praze na Starém Městě (3). A také v ty chvíle umřel pan Trčka.*“

F: „*Léta od narozenie božieho tisícieho čtyřstého padesátého tretieho, ten pátek před Narozením Matky božie stát jest (2) urozený a znamenitý rytieř, pan Jan Smiřický, (5) u Praze, kterýžto v tu chvíli Rúdnici a to zbožie držal (6).*“

M: „*Téhož léta v pátek před Narozením Matky boží stát jest pan Hynek Smiřický v Praze v Starém Městě pod planěrem (4) a u mostu ve špitále pochován a také tehdaž umřel pan Trčka z Lípy (7).*“

Takovýto postup, který je z hlediska dnešních edičních zásad naprosto nepřipustný, používal Palacký při své vydavatelské práci zcela běžně. Petr Čornej, největší současný znalec *Starých letopisů*, na to ve své podrobné analýze upozornil už na počátku 80. let 20. století.⁵⁵ I ve své úvodní studii k edici textů nejstarší vrstvy, jež vyšla v roce 2003, pak při výkladu o Palackého souborné edici připomíná: „Vydavatel v řadě případů vytvořil na podkladě existujících zpráv poněkud odchýlné a v konkrétních textech nedoložené znění. Čtenářům tak mnohdy předkládal vlastní varianty, které by v zachovaných rukopisech marně hledali.“⁵⁶ Vrátime-li se tedy k našemu konkrétnímu případu, musíme konstatovat, že podoba

53 NK ČR, sign. XIX.A.50 (M), fol. 336v.

54 F. Palacký (ed.), *Starí letopisové čeští* (1829), s. 162, č. 495.

55 Petr Čornej, *Nad Palackého edicí Starých letopisů českých*, Slavica. Časopis pro slovenskou filologii 51/1, 1982, s. 69–79.

56 Týž, *Původní vrstva SLČ*, s. XVII.

zprávy o popravě Jana Smiřického otištěná v Palackého edici je výtvozem editora a že neexistuje žádný text *SLČ*, ve kterém by věta měla stejnou podobu jako v textu F a po slově *držal* dále pokračovala. V dalších textech druhé pražské redakce (P₁, P a H) dokonce tuto zprávu nenajdeme vůbec. Jejich tvůrci totiž nenavázali na závěrečné partie textu F, jež jen útržkovitě informují o některých událostech let 1448–1453, a do svých sepsání místo toho zařadili jiné, podrobnější záznamy zachycující období 1448–1470. Skutečnost, že tento výklad je obsažen v celé řadě textů *SLČ* a tvoří v rámci tohoto souboru samostatný útvar, neunikla už Františkovi Palackému.⁵⁷ František Michálek Bartoš jej posléze označil jako „*kroniku o časech krále Jiřího*“,⁵⁸ zatímco Petr Čornej jako „*páté pokračování SLČ*“.⁵⁹

V posledních dvou svých člancích Jan Krško zdůrazňuje, že za údajně rozepsanou větou na konci textu F je dostatek místa na další pokračování textu a dodává: „*Pokud by šlo o opis celého pravzoru, jistě by zde byla pasáž literárně zakončující celé dílo s odkazem na Boží všemohoucnost.*“⁶⁰ Ve skutečnosti však za onou výše citovanou větou, která z jazykového hlediska nevykazuje žádné známky nedokončenosti, následuje šikmá čárka, jíž písař zprávu o Smiřického popravě (a zároveň i celé dílo) vědomě graficky ukončil. Obdobně si počínali písaři jiných textů druhé pražské redakce *SLČ*. Ani Krškova domněnka o předpokládaném explicitu textu F tedy není správná. Krško pravděpodobně vycházel z edice textu R, na jehož konci stojí „*Deo gracias*“,⁶¹ a vyvodil z ní mylný předpoklad, že by tímto způsobem měly být zakončeny všechny texty *SLČ*. V jednotlivých rukopisech, z nichž mnohé jsou v digitalizované podobě k dispozici online, v edicích či katalozích se ale snadno můžeme přesvědčit o tom, že řada textů tohoto kronikářského souboru žádný explicit nemá. Například z pěti hlavních textů druhé pražské redakce *SLČ* (E, F, P₁, P, H) jej najdeme pouze v textu H, nikoli ovšem s odkazem na Boží všemohoucnost

57 F. Palacký (ed.), *Starší letopisové čeští* (1829), s. XVI.

58 F. M. Bartoš, *Z musejních i jiných rukopisů*, s. 219.

59 Petr Čornej, *Rozhled, názory a postoje husitské inteligence v zrcadle dějepiscectví 15. století*, Praha 1986, s. 41.

60 J. Krško, *Nové poznatky*, s. 260; *týž, Nevděčné Rakovnícko?*, s. 95.

61 František Šimek (ed.), *Staré letopisy české z vratislavského rukopisu novočeským pravopisem*, Praha 1937 (= *Prameny a texty k dějinám československým I*), s. 150.

(„*Finis kroniky německé, české, latinské*“).⁶² Explicit tedy nemá mimo jiné ani text P, o jehož dokončenosti Krško nepochybuje a který mylně pokládá za jednu z možných předloh textu F. Konkrétně končí rukopis P větou „*A pro tyto příčiny veliká drahosta musila jest býti.*“ a za ní pak následuje stejná písařská značka, jaká uzavírá text F.⁶³

Podrobný kodikologický popis rukopisu s textem F *SLČ* zpracoval pro účely oddělení vývoje jazyka Ústavu pro jazyk český AV ČR, kde je v současné době soustředěno bádání o *Starých letopisech* a jejich ediční zpřístupňování, v roce 2016 Michal Dragoun.⁶⁴ Filigranologická analýza ukázala, že kodex se z hlediska použitého papíru skládá ze tří částí. První část (fol. 1–77), v níž je zapsán apokryf *Pastýř Hermasův*, je na základě filigránů datovatelná do počátku 60. let 15. století, přičemž kolofón spisu umožňuje dataci upřesnit na rok 1464. V druhé části manuskriptu (fol. 78–146), obsahující text F *SLČ*, se filigrány nepodařilo určit. Závěrečnou část (fol. 147–168), vyplněnou více texty (jedním z nich je relace Václava Korandy mladšího o cestě obedienčního poselstva Jiřího z Poděbrad do Říma v roce 1462) psanými různými písařskými rukama, lze filigranologicky datovat opět do první poloviny 60. let. Prostřední část rukopisu s textem F *SLČ* vznikla podle Dragouna pravděpodobně rovněž v 60. letech 15. století, vzhledem k nemožnosti potvrdit tuto dataci filigranologicky ale uvádí jako reálná i 70. léta, pozdější vznik je velmi nepravděpodobný.⁶⁵ Na základě těchto údajů datuje Petr Čornej sepsání textu F orientačně do doby kolem roku 1470, jak jsem uvedl ve své studii.⁶⁶

62 Jiří Pražák, *Katalog rukopisů křižovnické knihovny nyní deponovaných ve Státní knihovně ČSR*, Praha 1980, s. 102.

63 KNM, sign. V B 24 (M), fol. 157r.

64 První podrobnější, ale dnes už nedostačující popis tohoto manuskriptu, který je jedním ze dvou tzv. stockholmských rukopisů *SLČ*, podal Josef Dobrovský, *Litterarische Nachrichten von einer auf Veranlassung der böhm. Gesellschaft der Wissenschaften im Jahre 1792 unternommenen Reise nach Schweden und Rußland*, Prag 1796, s. 47–53. Aktuální stav poznání (včetně některých závěrů M. Dragouna) recentně shrnula Alena M. Černá, *Osudy Starých letopisů českých (text F)*, Poznańskie Studia Slawistyczne 14, 2018, s. 53–64.

65 Uvedené poznatky z nepublikované kodikologické analýzy Mgr. Michala Dragouna zde zveřejňuji s laskavým svolením autora, jemuž srdečně děkuji. Srov. též A. M. Černá, *Osudy SLČ (text F)*, s. 54–55.

66 D. Kozler, *Pobyt Jana Husa*, s. 11, pozn. 24.

Je nutné zdůraznit, že hovoříme o konkrétní podobě textu F zachycené v dochovaném manuskriptu. Víme přitom, že se jedná o opis, podobně jako tomu je v případě textu E.⁶⁷ Dokládá to už dikce předmluvy, která prozrazuje, že archetyp textu F následoval v nedochovaném rukopise bezprostředně po staročeském překladu německé kroniky Jakoba Twingera z Königshofenu, jež pořídil rytíř Beneš z Hořovic. Po nadpisu *Předmluva v novú kroniku* zde čteme: „*Již pak tuto bude praveno, co se jest po ciesařově Karlově smrti dalo a kto jest po něm římským králem byl. A proto tuto předmluvu neb prolog činím, neb jest již jiný skladatel těchto věcí nežli prvnějších. Pan Beneš, rytíř z Hořovic, byl jest živ za ciesaře Karla (...).*“⁶⁸ To, že navazuje na svůj vzor, v jehož výkladu si – podobně jako už před ním tvůrce textu E – vytkl za cíl pokračovat, dal redaktor textu F SLČ explicitně najevo také zněním své první kronikářské zprávy, jejíž začátek se téměř doslovně shoduje s poslední větou Benešova překladu:⁶⁹ „*Václav, král římský a český, dřeveřečeného Karla ciesaře syn, byl volen římským králem ještě za svého otce zdravie, jakož dřieve* (tj. v předcházejícím textu Beneše z Hořovic – pozn. D. K.) *jest pověděno*“⁷⁰, *ještoj se*

67 Srov. výše pozn. 39.

68 MZA, fond G 10 – Sběrka rukopisů MZA, inv. č. 432, fol. 78r.

69 Staročeský překlad Twingerovy kroniky se vedle řady exemplářů prvotisku z roku 1488 dochoval ve třech rukopisech, z nichž nejstarší je kodex KNM, sign. II C 10 (M), pocházející z roku 1445 a označovaný v literatuře jako rukopis A. Benešův překlad je zde zapsán na fol. 1r–27v, 85r–156v a jeho elektronickou edici připravil Štěpán Šimek (ed.), *Beneš z Hořovic: Překlad kroniky Twingerovy*, dostupné online z <<http://vokabular.ujc.cas.cz/module/edicni/edice/0fc42298-2c55-44b4-93be-bdf5f09f05f1/plny-text/s-a-paratem/folio/1r>> [cit. 2018-04-10]. Přehled současného stavu bádání o této staročeské literární památce nedávno podal a nové poznatky připojil týž, *Římská kronika aneb Martimiani ve staročeském překladu Beneše z Hořovic*, in: Katarína Barnová – Alexandra Chomová (edd.), *Varia XXI. Zborník príspevkov z XXI. kolokvia mladých jazykovedcov*, Banská Bystrica 2015, s. 501–509 (zde na s. 504, pozn. 9, zdůvodnění výše uvedené datace), a týž, *K „dialogu“ mezi středověkými (a raně novověkými) kronikáři. Na příkladu staročeské kroniky Martimiani*, *Mediaevalia Historica Bohemica* 20/1, 2017, s. 207–226. Vztah staročeského překladu uvedené zahraniční kroniky k druhé pražské redakci SLČ již dříve nastínil Petr Čornej, *Staré letopisy ve vývoji české pozdně středověké historiografie*, in: Josef Petráň (ed.), *Problémy dějin historiografie IV*, Praha 1989 (= *Acta Universitatis Carolinae – Philosophica et historica* 1/1988), s. 33–59, zde s. 38.

70 Po vzoru edice Štěpána Šimka citované v předchozí poznámce zde transkribuji *pověděno*, možný však je i zápis *povědieno*, který užívá editorův jmenovec F. Šimek (ed.), *SLČ z vratislavského rukopisu*, s. 1.

čtlo od božieho narodenie tisíc tri sta sedmdesát šest let.⁷¹ V dochovaném stockholmském rukopise naproti tomu *Starým letopisům* předchází, jak už víme, apokryf *Pastýř Hermasův*. Skutečnost, že se v případě textu F jedná o opis starší předlohy, jednoznačně potvrzují také písařské chyby.⁷²

Dále je známo, že redaktor textu F *SLČ* užíval při své práci verze E, jejíž předloha vznikla v letech 1459–1460.⁷³ Převzal z ní mimo jiné i zmínku o nedávné smrti Poggia Braccioliniho († 1459), zatímco formulaci o Matyáši Laudovi z Chlumčan († 1460) jako ještě žijícím pamětníkovi změnil a zařadil Laudu do výčtu svých již zesnulých informátorů.⁷⁴ *Terminem post quem* vzniku archetypu textu F je tedy rok 1460. Jako pravděpodobný *terminus ad quem* pak Josef Vítězslav Šimák označil rok 1467 a od něj tuto informaci převzali Rudolf Urbánek či Josef Pekař.⁷⁵ To, že tvůrce archetypu textu F psal tuto verzi *Starých letopisů* ještě za vlády Jiřího z Poděbrad, zřetelně vyplývá z předmluvy jeho díla a z chronologického rozsahu podávaného výkladu. Výše citovaná pasáž totiž pokračuje: „Pan Beneš, rytíř z Hořovic, byl jest živ za císaře Karla a zastal ještě let krále Václavových. A protož přestal dále skládati, poněvadž král Václav živ byl. Neb obecně kronik nerádi skládají o těch králích, kteří jsú živi za jich časův. Pakli kto co skládá pro paměť budúcím, ale nerád toho vydá,

71 MZA, fond G 10 – Sbírka rukopisů MZA, inv. č. 432, fol. 79r. V textu E, který se ve své předmluvě na Beneše z Hořovic rovněž odkazuje, tuto zprávu nenajdeme.

72 Na konkrétní příklad jedné z typických písařských chyb obsažených v textu F *SLČ* upozornila v rámci svého rozboru A. M. Černá, *Zprávy o smrti Jana Husa*, s. 50, pozn. 22. Úsek textu „skrže své svědečstvie, kteréž jsú proti němu vydali psané, a někteří tam osobně byli“ je chybou opisovače na rozhraní fol. 97r a 97v zapsán hned dvakrát.

73 Tuto dataci uvádí a zdůvodňuje P. Čornej, *Staré letopisy*, s. 38; týž, *Tajemství českých kronik. Cesty ke kořenům husitské tradice*, Praha 2003², s. 48; týž, *Záhadný Jan Zvíkovec*, s. 102.

74 MZA, fond G 10 – Sbírka rukopisů MZA, inv. č. 432, fol. 98r a 85v–86r.

75 Josef Vítězslav Šimák, *Kde byl Žižka pochován?*, ČČH 18/1, 1912, s. 7–20, zde s. 10; Rudolf Urbánek, *Žižka v památkách a úctě lidu českého*, Brno 1924 (= Spisy Filozofické fakulty Masarykovy university v Brně 10), s. 24, pozn. 3, a s. 47–48, pozn. 1; Josef Pekař, *Žižka a jeho doba II. Jan Žižka*, Praha 1928, s. 255–256, pozn. 3. Pro úplnost dodáme, že František Michálek Bartoš kladl vznik předlohy textu F dokonce již do poloviny 50. let 15. století, ale tato datace není z výše uvedených důvodů správná – viz F. M. Bartoš, *Z musejních i jiných rukopisů*, s. 215, a F. Šimek (ed.), *SLČ z vratislavského rukopisu*, s. VII (Bartošova úvodní studie k Šimkově edici).

jeliž (= dokud není) *po smrti toho krále*.⁷⁶ Nepochybně právě proto, že v době vzniku díla byl Jiří z Poděbrad ještě naživu, končí text rokem 1453 a nepřináší žádné záznamy o dosavadní Poděbradově královské vládě ani o období panování jeho předchůdce Ladislava Pohrobka, kdy Jiří zastával úřad zemského správce. Nejspíše z téhož důvodu – ač sám to naoko zdůvodňuje vlastní neznalostí („*O tom upadení do Prahy nenie mi známo psáti, i nechci o tom psáti, porúčiem to těm, ktož sú toho svědomi.*“)⁷⁷ – neuvedl kronikář nic bližšího k ovládnutí Prahy Jiřím z Poděbrad v roce 1448 a posléze ani k okolnostem popravy Jana Smiřického, o níž v roce 1453 rozhodla správčí rada v čele s Poděbradem.

Provedený rozbor ukázal, že závěr o nedochovaném archetypu verze F *SLČ* vzniklém v 60. letech 15. století má oporu v dostupných kodikologických poznatcích, v literatuře i v textu pramene samotného. Nejedná se tedy pouze o moji spekulaci, která odporuje dosavadním výzkumům, jak tvrdí Jan Krško.⁷⁸

Údajnou nedůvěryhodnost textu F dokládá rakovnický archivář mimo jiné i tvrzením, že jeho tvůrce nezažil husitské války, a poukazuje na chronologicky nepřesný výklad o bitvě na Vítkově a o korunovaci Zikmunda Lucemburského v roce 1420.⁷⁹ Zcela přitom opomíjí, že tato zpráva ve skutečnosti pochází z archetypu textu E,⁸⁰ odkud přešla do textu F i dalších verzí *SLČ*, a že již byla v dosavadní literatuře opakovaně rozebrána.⁸¹ Její autor revoluční léta zcela jistě pamatoval, a dokonce byl i očitým svědkem bouřlivých pražských událostí roku 1412. Ony chronologické nesrovnalosti pak podle Čornejových rozborů názorně ilustrují posun v chápání významu jednotlivých událostí husitské revoluce, k němuž

76 MZA, fond G 10 – Sbírka rukopisů MZA, inv. č. 432, fol. 78r; F. Palacký (ed.), *Starší letopisové čeští* (1829), s. 2. V předmluvě k textu E tato slova nenajdeme: NK ČR, sign. XIX.C.21 (M), fol. 49r–50r; F. Palacký (ed.), *Starší letopisové čeští* (1829), s. 1–2.

77 MZA, fond G 10 – Sbírka rukopisů MZA, inv. č. 432, fol. 143v–144r. Srov. A. M. Černá, *Osudy SLČ (text F)*, s. 61.

78 J. Krško, *Nové poznatky*, s. 260; týž, *Nevděčné Rakovnicko?*, s. 95–96.

79 Týž, *Krakovec*, s. 82; týž, *Nové poznatky*, s. 261; týž, *Nevděčné Rakovnicko?*, s. 96.

80 V dochovaném opise: NK ČR, sign. XIX.C.21 (M), fol. 71v–73r.

81 Srov. Petr Čornej, *Bitva na Vítkově a zhroucení Zikmundovy křížové výpravy v létě 1420*, HT 9, 1986–1987, s. 101–152, zde s. 138, pozn. 201, a týž, *Tajemství českých kronik*, s. 48 a 151–152.

u pamětníků došlo s odstupem času.⁸² Tvůrce textu F, jehož archetyp vznikl krátce po předloze textu E, se při výkladu o Husově době odkazuje na její pamětníky, sám užívá ich-formu již k roku 1417 a partie kroniky pojednávající o revolučních letech obohacuje o mnohé doplňky i nové zprávy.⁸³ Opět je to v souladu s dikcí předmluvy: „Protož já také, čehož sem dobře svědom a jist, chci psáti o římských králích, kteří jsou byli za mých let a časuov, a o věcech znamenitějších, které sú se za jich časov dály.“⁸⁴ Těžiště kronikářova výkladu skutečně spočívá v období vlády Václava IV., o jehož volbě a korunovaci na římského krále v roce 1376 příznačně informuje hned první jeho zpráva,⁸⁵ a Zikmunda Lucemburského, kterého husité dlouho odmítali přijmout za českého vládce. Přiměřená pozornost je věnována i krátkému panování Albrechta II. Habsburského, dalšího římského krále, jenž usedl na český trůn.

Zjištění, že informace o Husově pobytu na Krakovci se poprvé objevuje už v textu F SLČ, znamenalo zásadní posun v celé diskusi, neboť přineslo rozhodující argument ve prospěch historicity mistrova pobytu. Jan Krško označoval v prvních třech verzích svého příspěvku, které jsem ve své předchozí studii podrobil kritické reflexi, za nejstarší text zmiňující Husovo působení na Krakovci text R,⁸⁶ jenž má výrazně kompilativní charakter a jehož archetyp pochází ze samého sklonku 15. století.⁸⁷ Nyní

82 Nevelké střetnutí na Vítkově 14. července 1420, které bylo jen jedním článkem v řetězu událostí vedoucích k porážce první protihusitské křížové výpravy, se pozvolna proměnilo v symbol vítězného husitského boje proti všem. V obecném povědomí se stalo momentem, jenž rozhodl o nezdaru kruciáty, a tento význam mu zpětně připisovali i pamětníci. Právě proto redaktor textu E SLČ líčí uvedenou bitvu jako vyvrcholení pražských událostí v létě 1420 a nesprávně píše, že Zikmund „ihned po tom třetie den“ rozpustil křížáky a odjel z Prahy. Porušení chronologie tehdejších akcí se v kronikářově výkladu projevilo i na zmínce o Lucemburkově korunovaci ve svatovítské katedrále, kterou pisatel zařadil před vítkovskou bitvu. Ve skutečnosti k ní došlo až 28. července a teprve po ní byla křížácká vojska rozpuštěna. Viz literaturu citovanou v předchozí poznámce.

83 Srov. doklady k Husově době u D. Kozlera, *Pobyt Jana Husa*, s. 12–14, a k revolučnímu období u F. M. Bartoše, *Z musejních i jiných rukopisů*, s. 215, který ovšem redaktory textů E a F ztotožňoval.

84 MZA, fond G 10 – Sběrka rukopisů MZA, inv. č. 432, fol. 78r–78v.

85 Tamtéž, fol. 79r–79v.

86 J. Krško, *Otazníky* (2015), s. 118–119; týž, *Pět životů*, s. 10; týž, *Otazníky* (2016), s. 117–118.

87 Archetyp textu R vznikl mezi roky 1492 a 1500, přičemž pravděpodobnější je

však víme, že se údaj o Krakovci vyskytuje i v mnoha jiných verzích *SLČ* včetně klíčového textu F, jehož archetyp je zhruba o třicet let starší a jehož výklad o Husově době vychází ze vzpomínek pamětníků. Krškem citovaný výrok Josefa Švejka, že „*po úhybných manévrech jsme se zakopali v předem připravených pozicích*“,⁸⁸ tedy není příliš přiléhavý.

Rakovnický archivář ve čtvrté verzi svého příspěvku také tvrdí, že rukopis s textem *P₁ SLČ* je v současné době nezvěstný.⁸⁹ Ve skutečnosti tomu tak už dávno není. Manuskript je uložen ve Státním oblastním archivu v Litoměřicích⁹⁰ a mikrofilm, pořízený v roce 2001, je k dispozici v Národní knihovně ČR.⁹¹ Kromě toho mohou badatelé v Archivu Akademie věd ČR nahlížet do opisu tohoto textu, který vznikl ještě před dočasnou ztrátou kodexu,⁹² a existují dokonce i dvě obrozenské edice.⁹³ Krško však žádný z těchto primárních zdrojů nezná a z literatury přebírá o litoměřickém rukopisu informace, jež jsou zčásti zastaralé (že je manuskript nezvěstný), zčásti chybné (že text *P₁* má oproti *P* navíc záznamy o událostech roku 1471).⁹⁴

V posledních třech svých husovských statích klade Jan Krško důraz rovněž na tvrzení, že ve dvou textech nejstarší vrstvy *SLČ* – *V* a *D* – se objevují zprávy o Mikulášovi z Pavlíkova, mistrovi pražské univerzity a Husovu žákovi, který pocházel z Rakovníka. A protože v textu *D* má být uvedena i informace o působení této osobnosti v Rakovníku, předpokládá Krško dobrou informovanost pisatele o dění v tomto regionu a klade si otázku: „*Proč autor zapsal detaily ze života Mikuláše z Pavlíkova a bez povšimnutí nechal mnohem důležitější aktivity Husa na blízkém Krakovci?*“⁹⁵

jeho sepsání v druhé polovině tohoto časového úseku – srov. F. M. Bartoš, *Z musejních i jiných rukopisů*, s. 222. Jan Krško ve svých pracích citovaných v předchozí poznámce kladl vznik textu chybně do 70. let 15. století a jeho omyl zprvu neodhalil D. Kozler (rec.), *Pět životů*, s. 237, ani R. Novotný (rec.), *Pět životů*, s. 175; správnou dataci už uvádí D. Kozler, *Pobyt Jana Husa*, s. 15, pozn. 50.

88 J. Krško, *Nové poznatky*, s. 269.

89 Týž, *Krakovec*, s. 83, pozn. 23.

90 Viz výše pozn. 47.

91 NK ČR, sign. Zl-o 218.

92 Archiv AV ČR, fond Historický spolek, kart. 9, inv. č. 116.

93 Citace kupř. u P. Čorneje, *Staré letopisy*, s. 48, pozn. 4.

94 J. Krško, *Krakovec*, s. 83.

95 Tamtéž, s. 83–84; J. Krško, *Nové poznatky*, s. 259–260; týž, *Nevděčné Rakovnícko?*,

V kritických edicích uvedených textů *SLČ* však údaje o Mikulášovi hledáme marně.⁹⁶ Rakovnický badatel totiž směšuje dvě různá historiografická díla, která v obou rukopisech⁹⁷ následují bezprostředně po sobě – latinskou analistickou kompilaci označovanou jako *Cronica Bohemorum* (dále též *CB*) a *Staré letopisy české*.

Cronica Bohemorum plnila ve své době funkci jakýchsi „dějin v datech“ a její původní verze objímala českou historii od praotce Čecha až po upálení Jeronýma Pražského v roce 1416. Krátce po svém vzniku se rozštěpila na dvě větve a z jedné z těchto větví čerpali tvůrci nejstarších textů *SLČ*, kteří z ní výběrově přebírali zprávy o událostech do zmíněného roku. Vlastní výklad starých letopisců pak v textech nejstarší vrstvy začíná až první pražskou defenestrací v roce 1419, pokládanou už současníky za přelomovou událost českých dějin. Časový úsek od května 1416 do července 1419 byl jednoduše přeskočen.⁹⁸ Chronologické rozšíření výkladu i na období vlády Václava IV. spolu s přetavením analistického textu do žánru kroniky přinesla teprve druhá pražská redakce *SLČ*.⁹⁹

V obou zmiňovaných manuskriptech – v kodexu Národní knihovny i v rukopise vyšebrodském – je zapsána jak *Cronica Bohemorum*, tak za ní následující *Staré letopisy*. Je přitom třeba zdůraznit, že v případě *CB* jde o pozdější, upravené a doplněné verze tohoto kompilativního přehledu, zatímco *SLČ* obsahují ve výkladu do roku 1416 údaje převzaté z jiného znění *CB*. Texty V a D *SLČ* tedy nemají geneticky nic společného s těmi verzemi *CB*, které jim v rukopisech předcházejí,¹⁰⁰ a jejich obsah proto nelze směšovat, zaměňovat či pokládat za jeden celek, jak to v různých svých

s. 94–95.

96 Srov. A. M. Černá – P. Čornej – M. Klovská (edd.), *SLČ. Texty nejstarší vrstvy*, s. 101–126 (edice textu V) a 127–160 (edice textu D).

97 Jedná se o tyto kodexy: NK ČR, sign. XIX.B.26 (M); Knihovna cisterciáckého opatství ve Vyšším Brodě, Ms. 101.

98 P. Čornej, *Původní vrstva SLČ*, s. XXVI–XXVII.

99 Týž, *Tajemství českých kronik*, s. 48.

100 Týž, *Původní vrstva SLČ*, s. XXXIV–XXXVII.

formulacích činí Jan Krško. Víme také, že texty V a D *SLČ* měly společnou předlohu,¹⁰¹ a totéž bylo zjištěno pro obě od nich odlišné verze *CB*.¹⁰²

Pro tato znění *CB* je charakteristické, že obsahují několik zpráv, jež v jiných známých verzích nenajdeme.¹⁰³ Ani do jednoho z obou rukopisů však nebyly ze společné předlohy opsány všechny. V obou manuskriptech je mezi informací o upálení mistra Jana Husa a zprávu o krvavém dešti v roce 1416 zařazen záznam o obhajobě laického kalicha mistrem Jakoubkem ze Stříbra na půdě pražské univerzity, kladený k roku 1414.¹⁰⁴ Za zprávou o smrti Jeronýma Pražského v obou případech nacházíme údaj o volbě pisánského (vzdoro)papeže Alexandra V., která je mylně datována rokem 1410.¹⁰⁵ Za informací o převezení „svátosti“ (*reliquie*; míněn poklad uložený ve svatovítské katedrále) z Prahy na Karlštejn v téže roce pak poněkud překvapivě čteme údaje o založení tří církevních řádů (kartuziáni, cisterciáci, premonstráti), tentokrát ovšem pouze v rukopise vyšebrodském.¹⁰⁶ Poté už opět v obou manuskriptech následuje zpráva o tom, jak se v roce 1417 na pražském vysokém učení tehdejší děkan artistické fakulty Mikuláš z Pavlíkova vyslovil pro pravověrnost přijímání podjednou laiky a pro jeho dostačitelnost ke spáse.¹⁰⁷ Pouze v rukopise Národní knihovny je potom tato zpráva doplněna informací, že „*post solus de[di]t sub u[tra]q[ue] sp[eci]e i[n] Rakownik*“.¹⁰⁸ S výjimkou

101 Tamtéž, s. XXXVI–XXXVII. V obou textech např. chybí zpráva o Husově upálení – viz A. M. Černá, *Zprávy o smrti Jana Husa*, s. 47.

102 Josef Vítězslav Šimák, *Studie ke Starým letopisům českým*, Věstník České akademie věd a umění (dále VČAVU) 27/9, 1918, s. 171–185, zde s. 178–179 a schéma filiace na s. 182 (vyšebrodský rukopis zde má číslo 2, manuskript dnes uložený v NK autor označuje jako děčinský a přiřadil mu číslo 3).

103 Srov. P. Čornej, *Původní vrstva SLČ*, s. XXXV.

104 NK ČR, sign. XIX.B.26 (M), fol. 248v; Knihovna cisterciáckého opatství ve Vyšším Brodě, Ms. 101, fol. 188r.

105 NK ČR, sign. XIX.B.26 (M), fol. 248v; Knihovna cisterciáckého opatství ve Vyšším Brodě, Ms. 101, fol. 188r.

106 Knihovna cisterciáckého opatství ve Vyšším Brodě, Ms. 101, fol. 188r.

107 NK ČR, sign. XIX.B.26 (M), fol. 248v; Knihovna cisterciáckého opatství ve Vyšším Brodě, Ms. 101, fol. 188r.

108 NK ČR, sign. XIX.B.26 (M), fol. 248v. Celou zprávu o Mikulášovi z Pavlíkova včetně citovaného dodatku otiskl Dušan Coufal, *Die katholischen Magister Peter von Mährisch Neustadt, Johann von Königgrätz, Nicolaus von Pavlíkov und die Formierung der utraquistischen Universität in Prag 1417*, AUC-HUCP 49/2, 2009 [vyd. 2010], s. 127–141,

zprávy o založení kartuziánského řádu, kterou ve zkomolené podobě čteme v textu X,¹⁰⁹ nebyly tyto údaje převzaty do žádného dochovaného textu nejstarší vrstvy SLČ.

Je zřejmé, že právě představený soubor informací, jímž se znění CB zachycená v námi zkoumaných rukopisech odlišují od jiných verzí této analistické kompilace, nemá charakter zpráv z určitého regionu. Informace, že Mikuláš z Pavlíkova podával v Rakovníku pod obojí způsobou, je tu zařazena jako doklad toho, že univerzitní mistr, který dříve hájil přijímání podjednou, nakonec ustoupil laickému kalichu. Výklad navíc není nikterak ucelený ani vyčerpávající, chybí dokonce i klíčová informace, že právě v roce 1417 se pražská univerzita vydáním slavnostní deklarace oficiálně přihlásila k přijímání podobojí, což na jedné straně vedlo k suspendování vysokého učení kostnickým koncilem a posléze i nově zvoleným papežem Martinem V. a na straně druhé předurčilo posun v roli pražské univerzity ve veřejném životě. Absence zprávy o Husově pobytu na Krakovci ve světle těchto skutečností ztrácí jako argument proti jeho historicitě svoji váhu.

Krškova argumentace, v níž na základě nepřítomnosti údaje o mistrově působení na Krakovci v textu relativně dobře informovaného pisatele zpochybňuje historicitu Husova pobytu, ostatně dosti připomíná úvahy výše zmíněného Václava Leflera, které se ukázaly jako mylné a byly odborníky s rozhodností odmítnuty. Vojkovský farář tehdy své odmítnutí pobytu Jana Husa na jihočeském Kozím hrádku zdůvodňoval mimo jiné slovy: „*Eneáš Silvius pobavil se dvakráte pohostinu na Táboře. Palacký praví, že to bylo asi 17. července 1451. A přece o pobytu Husově na Kozím hrádku u Tábora ani slovem se nezmiňuje* (ve svém díle *Historia Bohemica* – pozn. D. K.), *což by byl jistě učinil, kdyby tradice byla poukazovala k tomuto místu, jakožto exilu Husově v některém období. (...) Vraceje se z Benešova měl dočista disputaci s kněžími táborskými, a mohl se to od nich snadno dozvědět.*“¹¹⁰

Na podporu svých přetrvávajících pochybností připomíná Jan Krško také výsledky některých výzkumů Petra Čorneje a klade si další otázku: „*Pokud zprávy o průběhu bitvy u Malešova, Hořic a Žižkova tažení*

zde s. 137.

109 A. M. Černá – P. Čornej – M. Klosová (edd.), SLČ. *Texty nejstarší vrstvy*, s. 189.

110 V. Lefler, *Hus ve vyhnanství*, s. 99.

do Uher měly čtenáře seznámit s možnostmi uplatnění vojenské taktiky, nebyla informace o Husově působení na Krakovci pouhým hagiografickým příběhem?“¹¹¹ Takový argument je ale zcela lichý. Smyšlené popisy dvou reálných bitev a jednoho fiktivního zahraničního tažení totiž mají ve srovnání s výkladem o mimopražských pobytech mistra Jana naprosto odlišnou genezi. Zatímco Husovo venkovské působení je od druhé pražské redakce integrální součástí *SLČ* a najdeme je ve dvanácti dochovaných textech, uvedené partie s vojenskou tematikou byly do souboru *Starých letopisů* začleněny až dodatečně a jsou známy jen z nejmladších kompilací L a M.¹¹² Mezi těmito dvěma případy proto nelze spatřovat žádné analogie. Navíc je třeba připomenout, že všechny ostatní události popisované v letopiscově zprávě (vyhlášení interdiktu, Husův odchod z Prahy, působení na Kozím hrádku, odjezd do Kostnice včetně jmen průvodců) jsou historicky doložené, a pobyt mistra Jana na Krakovci by tak naprosto neorganicky a nelogicky byl jediným „hagiografickým“ prvkem ve skutečném příběhu.

Rakovnický badatel se v posledních dvou verzích svého příspěvku snaží podepřít své pochybnosti i řadou dalších domněnek. Jejich svorníkem je autorovo přesvědčení, že kdyby redaktor textu F *SLČ* skutečně čerpal ze vzpomínek pamětníků Husovy doby a kdyby sám pamatoval konec vlády Václava IV. a husitskou revoluci, musel by ve svém díle uvést i některé další informace (např. Husův pobyt v Žatci) a nemohl by se ve svém výkladu dopouštět nesrovnalostí (kupř. datace odchodu mistra Jana do mimopražského exilu).¹¹³ V závěru obou článků dokonce Krško tvrdí, že pokud na základě zprávy starého letopisce přijmeme pobyt mistra Jana na Krakovci, musíme „zavrhnout“ Žatec, který v letopiscově výkladu uveden není, i další možná Husova působiště.¹¹⁴

Je však třeba si uvědomit, že přínos a zároveň i úskalí práce s texty E a F *SLČ* spočívá v tom, že jejich výklad o době vlády Václava IV.

111 J. Krško, *Krakovec*, s. 84.

112 K tomu nejnověji a precizně Petr Čornej – Alena M. Černá, *Žižkovo tažení do Uher a související texty*, in: Eva Doležalová – Petr Sommer (edd.), *Středověký kaleidoskop pro muže s hůlkou*. Věnováno Františku Šmahelovi k životnímu jubileu, Praha 2016, s. 454–494.

113 J. Krško, *Nové poznatky*, s. 260–263; týž, *Nevděčné Rakovnicko?*, s. 96–99.

114 Týž, *Nové poznatky*, s. 269; týž, *Nevděčné Rakovnicko?*, s. 104.

a o husitské revoluci je založen na vzpomínkách pamětníků zaznamenaných s větším odstupem času. Popisované události jsou tedy reálné, ale často se stává, že jsou nepřesně datovány (např. podle textu F kázal Jan Hus v Betlémské kapli už od roku 1400¹¹⁵), že je porušen jejich chronologický sled (srov. kupř. výše uvedený výklad textu E o bitvě na Vítkově a o korunovaci Zikmunda Lucemburského ve svatovítské katedrále) nebo že dvě události, jež spolu nějak souvisejí, splývají v jednu (např. v textu E se prolíná výklad o prvním a druhém zajetí krále Václava IV.,¹¹⁶ ve verzi F byly identifikovány nesrovnalosti ve výkladu o univerzitních shromážděních Husovy doby¹¹⁷). Rovněž musíme brát v potaz skutečnost, že (nejen) texty E a F zachycují náhled na traktované události poplatný době vzniku kronikářských zpráv. Proto je kupříkladu bitvě na Vítkově, jak už víme, v těchto textech přisuzován větší význam, než jaký reálně měla. V obecné rovině je pak nutné připomenout, že žádné středověké historiografické dílo – a to ani v případě, že bylo psáno současně krátce po popisovaných událostech – není ani vyčerpávající, ani faktograficky bezchybné a že kombinování jednotlivých informací z více dostupných pramenů patří k rutinní práci každého medievisty.

Na poněkud specifický a díky tomu velmi poučný případ nedávno upozornil už mnohokrát vzpomínaný husitolog Petr Čornej.¹¹⁸ Celé generace historiků zabývajících se bitvou u Lipan v květnu 1434 se museli potýkat s ojedinělou zprávou obsaženou v kronice Bohuslava Bílejovského, podle níž Bedřich ze Strážnice spolu se třemi stovkami svých mužů opustil bojiště ještě předtím, než byla zahájena samotná bitva, a výrazně tak ovlivnil výsledek střetnutí v neprospěch husitských radikálů. Bílejovského kronika byla sepsána až v letech 1531–1532 a žádný jiný zdroj tuto informaci nepotvrzuje. Autorovo líčení husitského období má navíc kompilativní charakter a je zatíženo množstvím faktografických chyb. Nad věrohodností zprávy o Bedřichově odchodu od Lipan se proto vždy

115 MZA, fond G 10 – Sběrka rukopisů MZA, inv. č. 432, fol. 83r.

116 NK ČR, sign. XIX.C.21 (M), fol. 51r–52r.

117 MZA, fond G 10 – Sběrka rukopisů MZA, inv. č. 432, fol. 89r–90v. Srov. zvláště Václav Novotný, *M. Jan Hus. Život a učení I/1*, Praha 1919, s. 306, pozn. 5, a též, *M. Jan Hus I/2*, s. 96, pozn. 5.

118 Petr Čornej, *Kam sahá paměť („Zrádce“ Čapek a svědectví Bohuslava Bílejovského)*, Táborský archiv 16, 2014, s. 7–28. Přetištěno in: též, *Husitství a husité*, s. 320–349.

vznášel velký otazník. Přijetí, či odmítnutí uvedené informace má přitom významný vliv na interpretaci celé bitvy. Až nyní Čornej tento údaj definitivně zařadil mezi historická fakta. Bílejevský se totiž v úvodu svého díla představil jako vnuk Jana Sýkory z Hlučína (též z Buku), a protože víme, že kronikářův děd patřil mezi muže Bedřicha ze Strážnice, je namístě závažné konstatování: „*Ústní podání o lipanské bitvě a o dějích, které s ní souvisely, žilo v Bílejevského rodině prokazatelně tři generace a přetrvalo nejméně sto let.*“¹¹⁹ Důležitá informace o Bedřichovi ze Strážnice se tedy až do 30. let 16. století uchovala pouze touto formou, nebyla zaznamenána do textů nejstarší vrstvy SLČ ani do žádných jiných dochovaných pramenů. Ty ovšem zase obsahují údaje, jež se nedočteme u Bílejevského, a teprve na základě jejich kombinace s kronikářovou zprávou (a nikoli odmítnutím jednoho, nebo druhého pramene jako nedůvěryhodného) bylo možné lipanskou bitvu věrohodně rekonstruovat a adekvátně interpretovat i zhodnotit.

Podobně problematický a zavádějící je Krškův názor, že pamětník konce vlády Václava IV. pravděpodobně v době vzniku archetypu textu F SLČ už nevykazoval „*mentální schopnosti*“ dostačující na to, aby mohl být jeho autorem.¹²⁰ Stačí připomenout proslulého kronikáře Kosmu, který svoji kroniku sepisoval na sklonku svého 80 let dlouhého života. Ale nemusíme ani chodit tak daleko, vždyť u redaktora textu E, jenž byl kolem roku 1410 univerzitním studentem a své dílo psal v letech 1459–1460, je nutné předpokládat věk kolem 70 let. Jako zcela irrelevantní je pak třeba označit argumenty typu: „*Navíc stačí z celého větného celku vypustit slovíčko všech a sdělení má hned jiný význam.*“¹²¹ Takové hrátky s textem pramenů, vedené badatelovou snahou zbavit se závažného protiarargumentu (v tomto případě nepochybné skutečnosti, že pisatel textu byl aktérem události v roce 1417),¹²² jsou ve vědecké práci nepřijatelné.

119 Tamtéž (2014), s. 20–21; tamtéž (2019), s. 338–339.

120 J. Krško, *Nové poznatky*, s. 260–261; týž, *Nevděčné Rakovnicko?*, s. 96.

121 Týž, *Nové poznatky*, s. 261; týž, *Nevděčné Rakovnicko?*, s. 96.

122 Krškova poznámka se týká této věty v textu F SLČ: „*Ale však ne při všech těchto věcech sám sem byl, i v dole, i na hradě.*“ Viz MZA, fond G 10 – Sběrka rukopisů MZA, inv. č. 432, fol. 100v. P. Čornej, *Záhadný Jan Zvíkovec*, s. 104, k ní uvádí: „*Její autor tedy prokazatelně asistoval při jednáních pana Čeňka s faráři na tzv. rožmberské synodě v Českém Krumlově, konkrétně na hradě a ve městě.*“

V neposlední řadě je třeba upozornit, že žádný „systematicky prováděný orální výzkum“ ve středověku neexistoval a navzdory Krškovým tvrzením jsem nikdy neuváděl, že redaktor textu F takovou činnost vykonával.¹²³ Jak nejzřetelněji dokládají výzkumy Petra Čorneje, je zcela nepochybné, že redaktori textů druhé pražské redakce *SLČ* čerpali nejen ze starších verzí *SLČ* a z dalších písemných pramenů, ale i ze vzpomínek a z ústního vyprávění širšího okruhu osob.¹²⁴ Stěží si však jejich práci lze představovat jako analogii dnešní *oral history*. Čornejovými slovy: „*Tvůrci druhé redakce SLČ zřejmě zaznamenali to, co pochytili v rámci běžných rozhovorů.*“¹²⁵ I z toho důvodu nelze mechanicky pracovat s předpokladem, že pokud se redaktor od daného pamětníka dozvěděl určitou informaci, musela mu nutně být sdělena i informace jiná.

Snaha o zjištění konkrétního původce některého záznamu obsaženého v *SLČ* je zpravidla předem odsouzena k nezdaru. V textu F ale máme k dispozici záchytný bod v podobě doušky ke zprávě o událostech kolem *Dekretu kutnohorského*: „*To sú p[ra]vili, ještě živi jsúc, mistr Jan Příbram, Matyáš Lauda, Johannes Zviekovec a všickni se jednostajně sjednávali.*“¹²⁶ Možností, že letopiscovým zpravodajem byl v případě Husova pobytu na Krakovci mistr Jan Příbram, jsem se zabýval už dříve. Příbram byl Husovým stoupencem a bývalým žákem a v inkriminovaném roce 1414 mu pomáhal s přípravami na kostnický koncil, nelze však vyloučit, že kronikář chtěl uvedením jména známé autority pouze podpořit věrohodnost

123 J. Krško, *Nové poznatky*, s. 260, pozn. 19, a znovu též, *Nevděčné Rakovnicko?*, s. 96, pozn. 37: „*Kromě zmíněné věty připomíná Kozler i zprávy o tom, jak lidé pozitivně vzpomínají na vládu Václava IV. a arcibiskupa Zbyňka Zajíce z Hazmburka. Tradovaný ohlas dávných časů však Kozler bere jako nezpochybnitelný důkaz, že autor rukopisu F systematicky prováděl orální výzkum.*“ Citovaná poznámka je dezinterpretací výkladu podaného v mém článku. Termín „orální výzkum“ v něm nepoužívám, pro pozdní středověk by totiž šlo o anachronismus (viz dále v hlavním textu), a Krškem zmíněná reflexivní pasáž o době vlády Václava IV. se v textu F vůbec neobjevuje. Najdeme ji až v textu P₁, jenž v posloupnosti verzí druhé pražské redakce *SLČ* následuje za archetypy E a F. Toto vyprávění, které podrobně rozebral P. Čornej, *Tajemství českých kronik*, s. 110–113, má charakter pověsti vzniklé s větším odstupem času a z pisatelovy díkce je zřejmé, že popisovanou dobu nezažil. Absence této partie v textu F je tedy v souladu s poznatkem, že jeho tvůrce konec vlády Václava IV. pamatoval. Viz D. Kozler, *Pobyt Jana Husa*, s. 12–13.

124 Srov. zvláště P. Čornej, *Záhadný Jan Zvíkovec*, s. 110.

125 Tamtéž, s. 103.

126 MZA, fond G 10 – Sbírka rukopisů MZA, inv. č. 432, fol. 85v–86r.

svého výkladu.¹²⁷ Zaměřme se tedy na Jana Zvíkovce, který mezi známé osobnosti nepatřil a jehož Petr Čornej od počátku svého dlouholetého bádání nad souborem *SLČ* považuje za „muže, jehož vyprávění i vzpomínky původní strohou podobu pražských análů obohatily a rozšířily“. ¹²⁸

Ze zprávy starého letopisce vyplývá, že v době bouřlivých událostí spojených s tzv. *Dekretem kutnohorským* studoval Zvíkovec na pražském vysokém učení. V matrice právnické univerzity z let 1372–1418¹²⁹ i v děkanské knize filozofické (artistické) fakulty z let 1367–1585¹³⁰ však jeho jméno hledáme marně. Z toho lze usuzovat, že Jan Zvíkovec v Praze studoval na třífakultní univerzitě, ovšem jen několik semestrů, takže nedosáhl žádného akademického gradu, jejichž udílení se do děkanské knihy zaznamenávalo. Ve standardních edicích a soupisech není tento Zvíkovec k nalezení, a proto Čornej nastínil několik variant, jak se s tímto badatelským problémem vypořádat. Jako první možné vysvětlení uvádí chybu opisovače, v jejímž důsledku bylo Zvíkovcovi přiřknuto mylné křestní jméno.¹³¹ Vezmeme-li však v potaz skutečnost, že se tento muž objevuje v celé řadě textů *SLČ*, mezi nimiž neexistuje přímá filiace, a že se v nich lze setkat s různými variantami téhož jména (*Johannes, Jan*), vysvětlení spočívající v omylu jediného písaře neobstojí. Reálněji vyhlíží druhá Čornejem uváděná alternativa. V pozdním středověku (a konkrétně v husitské Praze) nebylo nikterak výjimečné, že se příjmení či přízvisko výrazné osobnosti přeneslo na člověka, který sice nebyl jejím pokrevním příbuzným, ale žil s ní v jednom domě nebo získal její majetek. A tak se

127 D. Kozler, *Pobyt Jana Husa*, s. 13–14 a 32. Na poslední citované stránce výslovně uvádím, že moje úvahy o možném podílu Jana Příbrama na výkladu obsaženém v textu *F SLČ „nepřekračují hranici pouhé hypotézy“*. Nikde netvrdím, že Příbram byl letopiscovým informátorem „s největší pravděpodobností“, jak mi podsouvá J. Krško, *Nové poznatky*, s. 258–259 a 261, a opět týž, *Nevděčné Rakovnicko?*, s. 94 a 96, aby následně mé údajné tvrzení mohl – i za pomoci mých vlastních protiargumentů – zpochybňovat.

128 P. Čornej, *Záhadný Jan Zvíkovec*, s. 104.

129 *Album seu matricula facultatis juridicae Universitatis Pragensis ab anno Christi 1372 usque ad annum 1418 – Codex diplomaticus universitatis ejusdem*, Pragae 1834 (= *Monumenta Historica Universitatis Carolo-Ferdinandae Pragensis* II), s. 1–215.

130 *Liber decanorum facultatis philosophicae Universitatis Pragensis ab anno Christi 1367 usque ad annum 1585 I*, Pragae 1830 (= *Monumenta Historica Universitatis Carolo-Ferdinandae Pragensis* I).

131 P. Čornej, *Záhadný Jan Zvíkovec*, s. 109–110.

z jistého Jana Šenka, blízkého přítele Sezemy ze Zvíkovce, snad mohl stát Jan Zvíkovec.¹³² Nutno však podotknout, že mimo korpus *SLČ* tato změna Šenkova jména doložena není, a pohybujeme se tedy jen v rovině analogie s jinými případy známými z husitské Prahy.

Zcela novou možnost řešení uvedeného problému přinášejí prameny z pozdně středověkého Rakovníka. V nich se totiž jako představitel místní městské správy opakovaně připomíná muž jménem Jan Zvíkovský.¹³³ Na počátku 40. let 15. století byl členem městské rady¹³⁴ a k roku 1449 je doložen v úřadu rychtáře.¹³⁵ Víme také, že jeho stejnojmenný syn byl po roce 1480 v gruntovních knihách pravidelně označován jako „*dominus de Zwiekowiecz*“.¹³⁶ Za pozornost stojí rovněž Zvíkovcova promluva z roku 1449 dochovaná v soudních registrech, jejíž dikce nasvědčuje vyššímu vzdělání tehdejšího rakovnického rychtáře, ač se u jeho jména s žádným akademickým titulem nesetkáváme.¹³⁷ K rozhodnutí, zda rakovnického Jana Zvíkovského lze ztotožnit s Janem Zvíkovcem z druhé pražské redakce *SLČ*, bude ještě třeba provést zevrubnější rozbor. V každém případě jde o reálnou alternativu k dosavadnímu výkladu podanému Petrem Čornejem. A pokud byl letopiscovým informátorem skutečně Jan Zvíkovský z Rakovníka, je možné, že údaj o Husově pobytu na nedalekém Krakovci pochází právě od něj.

132 Tamtéž, s. 110.

133 František Levý, *Dějiny královského města Rakovníka*, Rakovník 1896, s. 16.

134 Srov. Kateřina Zenklová, *Městská správa a diplomatická produkce pozdně středověkého Rakovníka*, Sborník archivních prací 66/1, 2016, s. 44, pozn. 23, a s. 45, pozn. 25 (zápis v rakovnické památné knize k roku 1441).

135 Josef Emler (ed.), *Paměti Rakovnické od r. 1425 – 1639*, Věstník Královské české společnosti nauk, třída filosoficko-historicko-filologická 1894, č. IV, s. 1–43, zde s. 8; F. Levý, *Dějiny královského města Rakovníka*, s. 26 a 37.

136 F. Levý, *Dějiny královského města Rakovníka*, s. 232.

137 „Vražda dětí jest vrchol tyranství! Protivíť se přírodě. Příroda i v nemluvných zvířatech udržuje podivuhodný cit, že lahodně řečeno, vlastní plod zanedbávají a člověkem se obírají. Poukazují k ptačinám Penelopíným, k holubům Semiramidy. Však dějiny plny jsou toho příkladů. Hironyma, krále syrakuského, Pindara poetu včely mlékem a medem, Telefusa, syna Herkulova, laň, Rema a Romula vlčice, královnu Kamilu stáda, Cyra perského psi vychovali. Ulyssa a Ariona, na moře vypuzené, delfinové zanesli do přístavu a v Římě dítě otcem v Tiberu vržené pes vlnám vyrval a salvoval. Proto každý vrah horší jest zvířete. *Ferina et rabies sanguine cum vulneribus gaudere.*“ Viz František Levý, *Židovská reminiscence*, Lumír. Časopis zábavný a poučný 18/11, 10. 4. 1890, s. 124–125.

Husův pobyt na Krakovci v zrcadle předbělohorského dějepiscectví a otázka existence místní tradice v raném novověku

Ve své monografii *Pět životů Jana Husa na Krakovci* otevřel Jan Krško i důležitou, ale dosud nedostatečně probádanou otázku reflexe tohoto Husova mimopražského pobytu v historiografických dílech vzniklých v předbělohorském období (1526–1620).¹³⁸ Bezesporu nejvýznamnějším z nich je proslulá *Kronika česká* Václava Hájka z Libočan. Víme, že její autor hojně čerpal ze *Starých letopisů českých*, byť konkrétní texty, které používal, se mezi dochovanými rukopisy identifikovat nepodařilo.¹³⁹ Z vyprávění starého letopisce vycházel Hájek i ve svém výkladu o vyhlášení interdiktů, o následném odchodu Jana Husa z Prahy a o jeho působení na venkově:

„Vtom vyšel od Jana, nejvyššího biskupa římského, interdikt (to jest zá-pověď), kteráž přinesena byla do Prahy, v nížto přikázáno bylo, aby žádný kněz mše nesměl sloužiti a nesloužil dotud, dokudž ten Jan z Husince v Praze jest. A tak se stalo, že nikdyž nesloužili mši svatých, krom na Vyšehradě. Z toho opět vyšly nové kyselosti a vády, také i mordové mezi lidmi, neb mnozí chválili mistra Jana i to, což on učí a káže, mnozí jej nadmíru haněli. On pak mistr Jan porozuměv tomu a maje zprávu, že se to pro jeho osobu děje, vyjel z Prahy na jednu tvrz nedaleko od Oustí Sezemova a v tom kraji mnoho lidu k sobě naklonil svým kázáním, neb vždycky kázal proti papeži a kardinálům i proti jiným osobám duchovním, pravě, že, kněží nemají míti žádných zboží, ale mají býti chudí jako já. Teď vidíte, že svého nic nemám.“

Po jeho odjezdu z Prahy opět v městech Pražských vznikly nové nevole a mnohé větší než prvé, neb mnozí po témž mistru Janovi a po jeho kázání velmi toužili a někteří pak, aby se do Prahy navěky nenavrátil, za to Pána Boha prosili. Mistr Jan pobyv v tom kraji Bechynském nedlouhý čas, obrátil se na hrad Krakovec a tu kázal po městečkách a po vseh, a zvláště kdež bylo posvícení aneb nějaká schůze, a všudy lidu po sobě svým kázáním potahoval, a lidé nových věcí slyšeti jsouce žádostivi, v velikých houfích jeho učení oblibujíc, za ním chodili.¹⁴⁰

138 J. Krško, *Pět životů*, s. 21–24.

139 Alena M. Černá, *Hájkova kronika a Staré letopisy české*, in: Jan Linka (ed.), *Na okraj Kroniky české*, Praha 2015 (= *Studia Hageciana* I), s. 37–54.

140 Václav Hájek z Libočan, *Kronika česká*, ed. Jan Linka, Praha 2013, s. 863–864.

Podání dobře známé ze *Starých letopisů* pak Hájek doplnil příběhem nadepsaným *Sedlák se hádal s mistrem Janem z Husince*, s nímž se jinde nesetkáme: „Času jednoho, když kázal na jedné poušti (= samotě), kdež slove Na Chlístově, a velmi papeže haněl a kardinály, po vykonání téhož kázání přistoupil k němu jeden sprostný (= prostý) člověk a řekl jemu: ‚Milý poctivý pane mistře! Pověz nám česky, co jest papež neb kardinál aneb viděl-lis ty kdy kterého toho, o kterýmž nám rozprávíš.‘ A on řekl: ‚Milý dobrý muži! Jáť jsem papeže, jak jsem živ, neviděl ani kardinálův, aniž jich ještě žádám viděti.‘ I řekl jemu ten člověk: ‚Pročíž pak rozprávíš nám o tom a haníš to, čehož jsi sám nikdá nezkusil ani viděl? Já zajisté, když jsem byl někdy s mým otcem na pouti v Římě, viděl jsem papeže i některé kardinály a nad ty lidi ještě jsem nábožnějších nepoznal.‘ I řekl jemu mistr Jan: ‚Milý starý! Poněvadž se oni tobě tak dobře líbí, jdiž ještě do Říma a zůstaň tam s nimi.‘ A on odpověděl: ‚Milý mistře! Již jsem stár, já tam jíti nemohu, ale tys mlád, ty tam jdi, a což zde smíš o nich bez jich přítomnosti mluvit, mluv jim tam, ať slyší. Budeš míti na to slušnou odpověď.‘ To slyše pán jeho, rozkázal jemu, aby mlčel, a pojav mistra Jana na Krakovec k svému obědu, tu jej ctil poctivě.¹⁴¹

Husův životopisec Václav Novotný o tomto anekdotickém vyprávění napsal, že „nelze říci, kterého Chlístova se týká“, ¹⁴² a dodnes se v odborné literatuře, jakož i v moderní edici Hájkovy kroniky můžeme setkat s názorem, že šlo o Chlístov u Prachatic.¹⁴³ Ze závěru citovaného příběhu však jednoznačně vyplývá, že ve skutečnosti měl Hájek na mysli stejnojmennou ves náležející ke krakoveckému panství, na jejímž místě později vyrostla vesnice Kostelík, dnes místní část městyse Slabce v okrese Rakovník. To už před vznikem Novotného monumentální monografie správně rozpoznal regionální badatel Václav Kočka.¹⁴⁴ Tentýž závěr nedávno vyřkl Petr Čornej¹⁴⁵ a nezávisle na něm, opíraje se o práce Kočkovy,

141 Tamtéž, s. 864.

142 V. Novotný, *M. Jan Hus I/2*, s. 324.

143 Srov. Jan Podlešák, *Jan Hus a Jeroným Pražský v Kronice české Václava Hájka z Libočan*, Zlatá stezka. Sborník Prachatického muzea 12–13, 2005–2006, s. 299–305, zde s. 302; V. Hájek z Libočan, *Kronika česká* (2013), s. 1321 (místní rejstřík k edici Hájkovy kroniky, sestavený Janem Linkou, heslo „Na Chlístově“).

144 Václav Kočka, *Dějiny hradu Krakovce (Červeného zámku)*, Rakovník 1912, s. 24–25, a později znovu týž, *Dějiny Rakovnicka*, Rakovník 1936, s. 428 a 464.

145 Petr Čornej, *Hájkův obraz husitské epochy*, in: J. Linka (ed.), *Na okraj Kroniky*

také Jan Krško.¹⁴⁶ Na interpretaci příběhu se však Čornej s Krškem neshodnou. Zatímco první jmenovaný jej pokládá za ohlas místní tradice o Husově pobytu na Krakovci,¹⁴⁷ rakovnický archivář ve své husovské monografii navrhuje jiný výklad. Připomíná vleklé soudní spory kronikáře Hájka s karlštejnským purkrabím Janem Bechyněm z Lažan, jehož předkem byl Jindřich Lefl z Lažan, a klade si otázku: „*Promítl Hájek své antipatie k Janovi i do dávné události z Husova života? Příběh možná primárně sepsal jako zesměšnění rodu Lažanských. Hus by se tak stal vedlejším činitelem, v jistém smyslu obětí.*“¹⁴⁸

Krškova interpretace je bezesporu zajímavá a nápaditá,¹⁴⁹ jejímu přijetí však stojí v cestě jedna nepřekonatelná překážka. Není pravda, že vedle Husa a starého sedláka vystupuje v příběhu „*majitel Krakovce Jindřich Lefl z Lažan*“.¹⁵⁰ Objevuje se zde jen bezejmenný vesničanův *pán*. V Hájkově kronice nacházíme Leflovo jméno pouze na jediném místě, kde figuruje ve výčtu šlechticů padlých 1. listopadu 1420 v bitvě před Vyšehradem, a jeho nositel je zde titulován jako „*pán na Bechyni*“.¹⁵¹ Čtenář tak ani po důkladném prostudování celého objemného díla nemá šanci zjistit, že oním káravým šlechticem má být právě Jindřich Lefl z Lažan.¹⁵² Lažanští navíc vlastnili Krakovec jen krátce (1410–1425/7) a s velkým časovým odstupem před vznikem kroniky,¹⁵³ takže nelze kalkulovat ani

české, s. 83–109, zde s. 93. S drobnými úpravami byla studie recentně znovu publikována in: P. Čornej, *Husitství a husité*, s. 368–406, zde s. 381–382.

146 J. Krško, *Pět životů*, s. 23.

147 Svoji interpretaci citovaného vyprávění představil Petr Čornej v rámci přednášky *Co víme o Husovi nového?*, pronesené 28. 4. 2016 na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy. Bez pochybností se o mistrově přítomnosti na Krakovci zmiňuje v obou verzích studie uvedené v pozn. 145.

148 J. Krško, *Pět životů*, s. 23.

149 Kladně ji hodnotí R. Novotný (rec.), *Pět životů*, s. 176.

150 J. Krško, *Pět životů*, s. 23.

151 V. Hájek z Libočan, *Kronika česká* (2013), s. 896–897.

152 Za zmínku stojí, že despotický šlechtic není jako Jindřich Lefl identifikován ani v Linkově edici – srov. tamtéž a heslo „Jindřich Lefl, *pán na Bechyni*“ v rejstříku na s. 1227.

153 August Sedláček, *Hrad Krakovec*, *Časopis Společnosti přátel starožitností českých* v Praze 21/2–4, 1913, s. 57–67, 97–104, 129–133, zde s. 61–64; V. Kočka, *Dějiny Rakovnicka*, s. 427–430.

s předpokladem, že šlo o všeobecně známou skutečnost, kterou nebylo třeba uvádět. Takové detailní faktografické znalosti nemohl Hájek od širokých vrstev čtenářů, pro něž svou kroniku psal, očekávat a možná je neměl ani on sám. Zesměšnění rodu Lažanských tedy nemohlo být cílem rozebíraného textu.

Příběh, jehož konkrétní obrysy nepochybně dokreslila kronikářova fantazie, je nejspíše opravdu ohlasem působení Jana Husa na Krakovci v roce 1414. Tomu, že ve 30. letech 16. století takové povědomí ve středních Čechách existovalo, nasvědčuje také zápisek v jednom z rukopisů Václava Rosy. Rosa zastával duchovenské funkce v různých částech Čech a jako utrakvistický kněz dlouhá léta působil i na středočeských farách.¹⁵⁴ V průběhu celého svého života přitom s velkým zaujetím sbíral rukopisy. Nashromáždil jich mnoho desítek¹⁵⁵ a jedním z nich byl i opis Husovy postily *Puncta*.¹⁵⁶ Ta sice patří mezi raná díla mistra Jana,¹⁵⁷ tento konkrétní opis je však datován rokem 1414,¹⁵⁸ a proto se v Rosově době tradovalo,

154 Ferdinand Menčík (ed.), *Zápisky kněze Václava Rosy*, Vídeň 1879, s. 4–9.

155 Karl Schwarzenberg, *Wenceslaus Rossius*, Biblos. Österreichische Zeitschrift für Buch- und Bibliothekswesen, Dokumentation, Bibliographie und Bibliophilie 18/3, 1969, s. 182–187, který navázal na práci Ferdinanda Menčíka, eviduje celkem 66 v dnešní podobě dochovaných manuskriptů (tj. o 24 více než jeho předchůdce). O rekonstrukci původní podoby Rosových rukopisů, jejichž části se dochovaly buď samostatně, nebo ve vázané do jiných kodexů, se pokusil týž (ed.), *Katalog der kroatischen, polnischen und tschechischen Handschriften der Österreichischen Nationalbibliothek*, Wien 1972 (= Museion. Veröffentlichungen der Österreichischen Nationalbibliothek – Neue Folge, Reihe 4, Bd. 4), s. 397–406.

156 Tento opis se dochoval rozdělený na dvě části. První byla ve vázaná do kodexu uloženého nyní v Österreichische Nationalbibliothek (Vídeň; dále ÖNB), Cod. 4283, fol. 216–226. Druhá, podstatně rozsáhlejší část je uchovávána samostatně tamtéž, Cod. 4310. V Rosově době byl tento opis ještě v celku a obě jeho dnešní části jsou opatřeny Rosovými poznámkami. Viz K. Schwarzenberg (ed.), *Katalog*, s. 80–82 (Cod. 4283), 101–103 (Cod. 4310) a 403 (rekonstrukce původního celku pod označením *Rossianus O*). Není tedy pravda, že Václav Rosa získal pouze část této Husovy postily, jak tvrdí J. Krško, *Pět životů*, s. 24.

157 Srov. nejnověji Pavel Soukup, *The 'Puncta' of Jan Hus: The Latin Transmission of Vernacular Preaching*, in: Pavlína Rychterová – Julian Ecker (edd.), *Pursuing a New Order II. Late Medieval Vernacularization and the Bohemian Reformation*, Turnhout 2019 (= *The Medieval Translator* 17.2), s. 91–126, s datací do let 1400–1401.

158 ÖNB, Cod. 4310, fol. 127v. Rukopis je v digitalizované podobě k dispozici online z <<http://data.onb.ac.at/rec/AL00175258>> [cit. 2018-04-10].

že byla *Puncta* napsána na Krakovci, kde Hus v uvedeném roce pobýval. „*Dicunt hos sermones esse compilatos a beato Joha[n]ne Hus in Krakowecz kastro tempore regis Wenceslai*“, poznamenal si Rosa na pergamenovou listinu tvořící přední předsádku tehdy ještě kompletního manuskriptu.¹⁵⁹

Jan Krško uvádí, že informaci o Husově pobytu na Krakovci čerpal utrakvistický duchovní „s největší pravděpodobností ze *Starých letopisů českých* či z *Hájka*“, a namísto zdůvodnění svého názoru připojuje v následující větě kategorické tvrzení: „*Obraz dávné Husovy přítomnosti se do myslí obyvatel Rakovnicka vryl mnohem později*.“¹⁶⁰ Hlubší ponor do rukopisu a zohlednění dalších poznatků o Rosově knihovně však nabízí poněkud jiný pohled. Poznámka zapsaná na dvojstranu 44v–45r prozrazuje, že Václav Rosa, nazývaný Prešovský, vlastnil tento kodex s Husovými *Puncty* už od počátku své kněžské dráhy a k jejich textu se v průběhu života opakovaně vracel: „*S[acerdos] Wenceslaus Rossius Pressorovius habet libellum istum ordinis sui anno 1517, sed scripsit ista manu propria anno 1554 in Veneciis (...)*.“¹⁶¹ Na uvedené pergamenové listině nacházíme poznámky dvě. Jedna z nich je datována „*tohoto léta 1532*“¹⁶² a z téže doby nejspíše pochází i druhý, výše citovaný zápisek, v němž je zmíněn Husův pobyt na Krakovci. *Kronika česká* Václava Hájka z Libočan byla přitom dokončena v roce 1539, vytištěna byla o dva roky později a do rukou čtenářů se kvůli soudnímu sporu autora s nakladatelem dostala teprve roku 1543,¹⁶³ takže jako zdroj informací Rosovi posloužit nemohla.

159 Doslovné latinské znění poznámky Václava Rosy otiskl František Michálek Bartoš, *Domnělá kázání Husova pronesená na Krakovci*, Jihočeský sborník historický 17/4, 1948, s. 107, či K. Schwarzenberg (ed.), *Katalog*, s. 82.

160 J. Krško, *Pět životů*, s. 24.

161 K. Schwarzenberg (ed.), *Katalog*, s. 102; *Colophons de manuscrits occidentaux des origines au XVIe siècle V. Colophons signés P–Z (14889–18951)*, Fribourg 1979 (= *Spicilegii Friburgensis subsidia* 6), s. 515, č. 18718. Poznámku si Rosa zapsal v Benátkách nad Jizerou, jednom ze svých posledních působišť. Podle zápisů v jiných rukopisech byl vysvěcen na kněze v roce 1516 v italské Modeně, rok 1517 se patrně vztahuje k získání jeho prvního obročí – srov. F. Menčík (ed.), *Zápisky kněze Václava Rosy*, s. 4.

162 F. M. Bartoš, *Domnělá kázání Husova*, s. 107; K. Schwarzenberg (ed.), *Katalog*, s. 81–82.

163 Srov. kupř. P. Čornej, *Tajemství českých kronik*, s. 63.

Ani převzetí údaje o Krakovci ze *SLČ* se nezdá pravděpodobné. Rosovu knižní kolekci získal po majitelově smrti v 60. letech 16. století tehdejší královský místodržící Ferdinand II. Tyrolský, stala se součástí jeho knihovny na proslulém renesančním zámku Ambras a odtud se pak dostala do vídeňské dvorské knihovny, předchůdkyně dnešní Österreichische Nationalbibliothek.¹⁶⁴ Ačkoli je možné, že dosud nebyly identifikovány všechny Rosovy knihy nacházející se ve sbírce rukopisů a starých tisků této vídeňské instituce,¹⁶⁵ můžeme s jistotou konstatovat, že žádný rukopis *SLČ* mezi nimi není. V Rakouské národní knihovně, jejíž bohemikální manuskripty byly katalogizovány zásluhou Karla Schwarzenberga, totiž není uložen ani jeden rukopis obsahující text *SLČ*.¹⁶⁶

Zajímavá je okolnost, že ačkoli Rosa vlastnil kodex s Husovými *Puncty* už v roce 1517, poznámku se zmínkou o Krakovci si do něj zapsal teprve o patnáct let později, tedy v době, kdy už řadu let působil ve středních Čechách. Víme například, že v letech 1528–1529 sloužil v Novém Strašecí v dnešním okrese Rakovník, odkud se přesunul na faru v Ovčárech u Kolína, kterou si podržel do roku 1533.¹⁶⁷ Slovo *dicunt* na začátku citovaného zápisku navíc přímo odkazuje na ústní podání a Rosovy česky psané zápisky, které z tehdy známých rukopisů sebral a edičně zpřístupnil Ferdinand Menčík, názorně dokládají, že si autor skutečně zaznamenával informace nejružnějšího charakteru, které pochytil při běžných rozhovorech. Menčíkova edice začíná příznačně vylíčením toho, co Rosovi

164 F. Menčík (ed.), *Zápisky kněze Václava Rosy*, s. 10.

165 Michal Dragoun – Adéla Ebersonová (edd.), *Soupis roudnických a sadských rukopisů*, in: Michal Dragoun – Lucie Doležalová – Adéla Ebersonová (edd.), *Ubi est finis huius libri deus scit. Středověká knihovna augustiniánských kanovníků v Roudnici nad Labem*, Praha 2015, s. 331–565, zde s. 548–549, nedávno upozornili na Rosovo vlastnictví kodexu ÖNB, Cod. 5512, který ve Schwarzenbergových soupisech není podchycen.

166 Srov. aktuální seznamy všech textů *SLČ*: J. Linka (ed.), *Na okraj Kroniky české*, s. 203–205 (soupis sestavila Alena Černá); A. M. Černá, *Zprávy o smrti Jana Husa*, s. 59–60. Pro snazší orientaci dodávám, že Palackého text N označuje autorka jako N₁ a dosavadní text Y nově jako N. V obou přehledech je také uvedena staronová, recentní identifikací filigránů potvrzená datace rukopisu s texty S₁ (neboli Sa) a S, jež klade jeho vznik do doby kolem roku 1510. Údaj o sepsání manuskriptu až kolem roku 1580, který mi pro účely mé předchozí studie (srov. D. Kozler, *Pobyt Jana Husa*, s. 17, pozn. 66) poskytl prof. Petr Čornej, byl mylný.

167 F. Menčík (ed.), *Zápisky kněze Václava Rosy*, s. 6–7.

vyprávěla jeho stará kuchařka, „*baba z Písku*“.¹⁶⁸ Zdá se tedy, že ve středních Čechách existovalo v inkriminované době povědomí o tom, že za časů krále Václava IV. pobýval a kázal na Krakovci mistr Jan Hus, a to někdy před svou cestou do Kostnice, tedy v roce 1414. Jméno Husova hostitele se v ústním podání zřejmě neudrželo a snad proto je i *pán* v Hájkově příběhu bezejmenný. Ač Jan Krško takovou místní tradici pro období raného novověku s rozhodností odmítá, právě rozebrané indicie její existenci přinejmenším výrazně nasvědčují.

Rakovnický archivář ve své knize tvrdí, že „*vedle Hájka spojuje v 16. století Husa s Krakovcem jen kališnický farář Václav Rosa*“.¹⁶⁹ Zmínky o přítomnosti mistra Jana na středočeském hradě však nacházíme i u jiných tehdejších autorů. Pomineme-li pozdní texty *Starých letopisů*, jedná se nejprve o Martina Kuthena ze Šprinsberka. V jeho *Kronice o založení země české a prvních obyvatelích jejích*, která vyšla tiskem v roce 1539 (tedy dříve než kronika Hájkova), čteme: „*Léta Páně M. CCCC. XIII. Interdikt, to jest záповěd, od papeže vydaná, takže po vši Praze služby obecní po kostelích jsou zastaveny, a to pro místra Jana Husi, kterýžto srozuměv tomu, vyjel pryč z Prahy a byl na Krakovci.*“¹⁷⁰ Mnoho údajů převzal Kuthen do své nevelké kompilace ze *SLČ*¹⁷¹ a i v tomto případě se jedná o zkrácenou verzi zprávy starého letopisce, jak ukazuje srovnání s výše citovanými úryvky z textů druhé pražské redakce. Za pozornost přitom stojí, že ze dvou mimopražských lokalit, jež starý letopisec uvádí jako Husova působiště, zařadil Kuthen do své kroniky pouze Krakovec. Není vyloučeno, že i v tomto případě sehrála svoji roli ústní tradice, z níž podle Petra Čorneje kronikář při tvorbě svého díla pravděpodobně také čerpal.¹⁷²

168 Tamtéž, *passim*, zde s. 14.

169 J. Krško, *Pět životů*, s. 24.

170 Martin Kuthen ze Šprinsberka, *Kronika o založení země české a prvních obyvatelích jejích*, Praha 1539, fol. M4r.

171 Srov. P. Čornej, *Staré letopisy*, s. 47, a též, *Tajemství českých kronik*, s. 62. V partiích věnovaných 15. století rozpoznal závislost Kuthenova výkladu na *SLČ* už Josef Vítězslav Šimák, *O kronice Martina Kuthena ze Šprinsberka (Příspěvek k dějinám českého dějepisectví)*, Časopis Musea Království českého 88/4, 1914, s. 389–404, zde s. 403–404, za jediný zdrojový text ale mylně pokládal předlohu rukopisu M.

172 Srov. P. Čornej, *Tajemství českých kronik*, s. 62, podle něhož zaznamenal zřejmě Kuthen do své kroniky ústní podání o králi Václavovi IV. a o Janu Žižkovi.

Další historiografickou prací, která unikla pozornosti Jana Krška, je latinský historický kalendář s názvem *Rerum Boemicarum Ephemeris*, sestavený Prokopem Lupáčem z Hlavačova a vydaný roku 1584. Mezi událostmi, jež se odehrály 11. října, je tu zařazen i odchod Jana Husa do Kostnice: „A. D. 1414. Idem Hussius suapte sponte hoc die iter ingreditur è Cracovecio, arce baronum de N., profecturus ad concilium Constantiense et c[um] comitibus ipsi à Wenceslao, Boëmiaie rege, additis: D[omino] Wenceslao à Lestna et D[omino] Iohanne de Chlum, qua de re pluribus in eiusdem historia agitur.“¹⁷³ Lupáčovo dílo je pro sledování výkladu o Husovi a Krakovci v raně novověké historiografii důležité především tím, že zde vůbec poprvé došlo ke spojení údajů starého letopisce s datem Husova odjezdu na kostnický koncil, které uvádí Petr z Mladoňovic. Formulace „arx baronum de N.“, v níž zůstalo nedoplněno jméno rodu, pak potvrzuje naše výše uvedené konstatování, že v 16. století nebylo všeobecně známo, komu Krakovec v roce 1414 patřil, ba dokonce ukazuje, že to nevěděli ani sami dějepisci.

Zajímavé podání přinesl na sklonku předbělohorského období ve svém spise *Hussitenkrieg* (resp. latinsky *Bellum Hussiticum*) luteránský dějepisec a teolog Zacharias Theobald, rodák z Horního Slavkova na Sokolovsku. Hus podle něj po vyhlášení interdiktů v roce 1413 zamířil do jihočeského Husince, ve svém rodném kraji kázal lidu a napsal řadu knih. Posléze se přesunul na Krakovec, v jehož okolí pokračoval v kazatelské činnosti. V rámci příprav na cestu do Kostnice se načas vrátil do Prahy, ale na koncil pak 11. října 1414 odjel z Krakovce.¹⁷⁴ Z Theobaldova výkladu je patrná inspirace *Historií českou* Eney Silvia Piccolominiho, Hájkovou *Kronikou českou* i relací Petra z Mladoňovic, které autor na jiných místech jako své zdroje explicitně uvádí a jejichž údaje umně zkombinoval.

Jak jsme viděli, výskyt Krakovce v souvislosti s Janem Husem není v dílech předbělohorské historiografie nikterak ojedinělý. Naopak je čtenější než údaj o pobytu mistra Jana na Kozím hrádku, který z výše uvedených autorů uvádí pouze Václav Hájek z Libočan, a to ještě jen

173 Prokop Lupáč z Hlavačova, *Rerum Boemicarum Ephemeris, sive Kalendarium historicum*, Praga 1584, fol. h3v.

174 Zacharias Theobald, *Hussitenkrieg*, Wittemberg 1609, s. 38–49. V pozdější latinské verzi: týž, *Bellum Hussiticum*, Francofurti 1621, s. 16–19

nepřímo („vyjel z Prahy na jednu tvrz nedaleko od Oustí Sezemova“).¹⁷⁵ V kronikách Bohuslava Bílejovského,¹⁷⁶ Johanna Cochläa,¹⁷⁷ Jana Skály z Doubravky, zvaného Dubravius,¹⁷⁸ a v *Kalendáři historickém* Daniela Adama z Veleslavína¹⁷⁹ pak nenajdeme ani jedno ze zmiňované dvojice Husových venkovských působišť. V této souvislosti je nicméně třeba upozornit na skutečnost, že při posuzování historicity Husova přebývání v různých lokalitách není rozhodující samotná frekvence jejich výskytu v pracích předbělohorských dějepisců, ale původ a geneze příslušných zpráv. Názorně to ilustruje případ mistrova rodného kraje. Prácheňsko nebo přímo Husinec uvádí jako místo mistrova pobytu po vyhlášení výše zmiňovaného interdiktu nejen Zacharias Theobald, ale také Cochläus, Dubravius, Lupáč či Veleslavín.¹⁸⁰ Jak ovšem konstatoval už Václav Novotný, projevil se tu silný vliv kroniky Eney Silvia, v níž se informace objevila poprvé, a k věcné správnosti této zprávy jsou moderní historikové velmi skeptičtí. Právě proto je v případě *Starých letopisů* nezbytná pečlivá, kritická a o důkladnou znalost dosavadního bádání opřená práce s jejich texty. Jedině takové nakládání se *SLČ*, jak jsme se v předchozí části příspěvku mohli přesvědčit, umožňuje věrohodnost jednotlivých zpráv náležitě posoudit.

Otázka smysluplnosti krakoveckého pobytu Jana Husa a problém lokalizace místa jeho odchodu do Kostnice

Důležitou roli hraje v posledních dvou statích Jana Krška hodnocení smysluplnosti Husova přebývání na Krakovci. Autor se v nich snaží doložit, že pobyt mistra Jana na středočeském hradě odporuje prosté logice, a své argumenty doplňuje ironickými, v odborném textu krajně

175 V. Hájek z Libočan, *Kronika česká* (2013), s. 863.

176 Ota Halama (ed.), *Bohuslava Bílejovského Kronika česká*, Praha 2011 (= Acta reformationem Bohemicam illustrantia VII).

177 Johannes Cochläus, *Historiae Hussitarum libri duodecim*, Apud S. Victorem prope Moguntiam 1549.

178 Jan Dubravius, *Historiae regni Boemiae... libri XXIII*, Prostantiae 1552.

179 Daniel Adam z Veleslavína, *Kalendář historický*, Praha 1578; Praha 1590².

180 J. Cochläus, *Historiae Hussitarum libri duodecim*, s. 62–63; J. Dubravius, *Historiae regni Boemiae... libri XXIII*, fol. Bb3r; P. Lupáč z Hlavačova, *Rerum Boemicarum Ephe-meris*, fol. R2v; D. Adam z Veleslavína, *Kalendář historický* (1590), s. 310.

nezvyklými otázkami a průpovídkami. Nejzávažněji přitom vyhlíží Krškovo tvrzení, že „*po většinu času Janova údajného pobytu vůbec nebyl v Čechách jeho hostitel*“.¹⁸¹ Rakovnický archivář připomíná, že Jindřich Lefl z Lažan byl členem poselstva vypraveného českým panovnickým dvorem ke korunovaci Zikmunda Lucemburského na římského krále, a uvádí, že Lefl „*již 26. září 1414 v Norimberku přijímá pozvání tamních radních*“. Následně si Krško klade otázky: „*Pokud na Krakovci nebyl jeho majitel, co zde asi dělal Jan Hus? Obdivoval blatouchy na březích dnešního Šípského potoka? Probíral náročné teologické disputace s hradní posádkou a své pachtíci se věrně nechával v Praze?*“¹⁸²

Jan Krško své konstatování dokládá odkazem na edici účtů, které si norimberská městská rada vedla v letních a podzimních měsících roku 1414, kdy ve městě pobýval nejen král Zikmund a jeho dvořané, ale i řada významných hostů a poslů.¹⁸³ Jedná se celkem o čtyři soupisy výdajů, z nichž nejdůležitější je pro nás seznam označený editorem číslem 3. Zhruba v jeho polovině totiž nacházíme Leflovo jméno.¹⁸⁴ Krško se mylně domnívá, že se všechny záznamy vztahují k 26. září, a z toho nesprávně vyvozuje Jindřichovu přítomnost v Norimberku v tento den. Ve skutečnosti jde o soupis příslušných výdajů norimberské městské rady za určité období a datum uvedené na začátku seznamu (středa před svátkem sv. Michala, tj. 26. září) udává, kterým dnem toto období začíná.¹⁸⁵ Už František Michálek Bartoš proto opakovaně upozornil, že „*účty norimberské městské rady, která uctila poselstvo obvyklými dary, se nedají přesně datovat nežli: po 26. září, takže bezpečná zpráva o poselstvu je teprve z 16. října, kdy odjíždí s králem z Heilbronn*“.¹⁸⁶ Jindřich Lefl a jeho družové měli vedle svého oficiálního poslání ještě jeden úkol: zprostředkovat opětovnou žádost Jana Husa o vydání Zikmundova glejtu a zajistit

181 J. Krško, *Nové poznatky*, s. 264; též, *Nevděčné Rakovnicko?*, s. 100.

182 J. Krško, *Nové poznatky*, s. 264, a znovu, ale tentokrát už bez věty o obdivování blatouchů též, *Nevděčné Rakovnicko?*, s. 100.

183 Dietrich Kerler (ed.), *Deutsche Reichstagsakten VII. Deutsche Reichstagsakten unter Kaiser Sigismund. Erste Abtheilung (1410–1420)*, München 1878, s. 217–222, č. 156.

184 Tamtéž, s. 220.

185 Tamtéž, s. 219.

186 František Michálek Bartoš, *Příspěvky k dějinám Václava IV. Řada druhá*, VČAVU 53/2, 1944, s. 75–108, zde s. 99, pozn. 25, a opět též, *České dějiny II/6. Čechy v době Husově (1378–1415)*, Praha 1947, s. 384, pozn. 3.

její kladné vyřízení. To se skutečně podařilo, kýžený dokument byl vydán 18. října 1414 ve Špýru.¹⁸⁷ Lefl se tedy na cestu vydal zcela jistě později, než Krško předpokládá, a jeho zahraniční mise, dostatečně známá právě díky F. M. Bartošovi,¹⁸⁸ nesvědčí v neprospěch historicity Husova pobytu na Krakovci. K další námitce rakovnického archiváře, že „nemá smysl lézt do hospody, kde není výčepní“,¹⁸⁹ je pak třeba připomenout, že Hus pobýval na Krakovci s největší pravděpodobností už v červenci 1414¹⁹⁰ a že jeho letní jednání s majitelem hradu Jindřichem Leflem o cestě do Kostnice je doloženo dopisem samotného mistra Jana.¹⁹¹ Právě toto jednání je přitom všeobecně považováno za klíčový důvod, proč Jan Hus na Krakovec zavítal,¹⁹² a o jeho smysluplnosti lze stěží pochybovat.

Krško ve všech svých textech zdůrazňuje nutnost odborného zázemí při Husových přípravách na kostnický koncil a své tvrzení zdůvodňuje slovy: „Hus si pro koncil připravoval promluvy, které se snažil podložit přesnými odkazy na jednotlivé autority. K tomu potřeboval řadu rukopisných titulů.“¹⁹³ Skutečnost, že Krakovec mistru Janovi takové zázemí poskytnout nemohl, chápe autor jako další doklad toho, že by Husův pobyt na Leflově hradě byl nelogický a postrádal by smysl: „Určitě by ztrácel čas ve zdech zapadlého středočeského hradu, místo aby vyhledával prostory univerzitní knihovny?“¹⁹⁴

Rakovnický badatel se v této souvislosti opakovaně odvolává na knihu *Husova výzbroj do Kostnice*, v níž František M. Dobiáš a Amedeo Molnár zpřístupnili české překlady tří projevů, které si kostnický mučedník

187 Václav Novotný (ed.), *M. Jana Husi korespondence a dokumenty*, Praha 1920, s. 209–210, č. 88.

188 Srov. např. František Šmahel, *Husitská revoluce II. Kořeny české reformace*, Praha 1996², s. 273 a 348, pozn. 215 s odkazem na výše citovanou Bartošovu práci z roku 1944.

189 J. Krško, *Nové poznatky*, s. 264. V šesté, zatím poslední verzi Krškova textu byla tato věta vypuštěna – srov. týž, *Nevděčné Rakovnicko?*, s. 100.

190 Srov. D. Kozler, *Pobyt Jana Husa*, s. 26–29 s odkazy na další literaturu.

191 V. Novotný (ed.), *M. Jana Husi korespondence a dokumenty*, s. 197–199, č. 81.

192 Srov. kupř. F. M. Bartoš, *České dějiny II/6*, s. 379; F. Šmahel, *Husitská revoluce II*, s. 271–272; Pavel Soukup, *Jan Hus. Život a smrt kazatele*, Praha 2015, s. 158–159.

193 Cituji podle čtvrté verze Krškova husovského příspěvku: J. Krško, *Krakovec*, s. 81. Obdobné formulace však nacházíme už v jeho předchozích pracích: týž, *Otazníky* (2015), s. 121; týž, *Pět životů*, s. 14–15; týž, *Otazníky* (2016), s. 121.

194 J. Krško, *Nové poznatky*, s. 263–264.

před osudnou cestou na koncil připravil.¹⁹⁵ V úvodní studii¹⁹⁶ přitom editoři upozorňují, že ve všech těchto textech Hus vydatně čerpal z děl Johna Wyclifa. Konkrétně v případě spisku „O postačitelnosti Kristova zákona“ (*De sufficientia legis Christi*) uvádějí, že „při shromažďování látky měl Hus nepochybně po ruce Viklefovo *Opus evangelicum* a první knihu jeho díla *De civili dominio*“ a že původnost Husova textu spočívá především v uspořádání shromážděné látky do formy kvestie.¹⁹⁷ K „Řeči o víře“ (*De fidei sue elucidacione*) pak editoři konstatují, že „dokladový materiál biblický a z autorit církevních otců vybral zde Hus vesměs z prvních kapitol svého spisu *O církvi*“.¹⁹⁸ Tyto poznatky výrazně nasvědčují tomu, že mistr Jan při svých přípravách rozsáhlou knihovnu nepoužíval a vystačil si s menším počtem spisů, jež měl po ruce. To je plně v souladu s názorem, že uvedené projevy vznikly na Krakovci, s nímž se čtenáři setkají už v textu na obálce citované knihy. Je proto zarážející, že Jan Krško tuto publikaci opakovaně používá jako doklad pro svá zcela opačná tvrzení.¹⁹⁹

Celouniverzitní knihovna v Husově době ještě neexistovala,²⁰⁰ a v poslední verzi své stati proto rakovnický archivář upřesňuje, že má na mysli knihovny univerzitních kolejí.²⁰¹ Nejstarší a nejbohatší z nich byla knihovna Karlovy koleje (dnešního Karolina), která sloužila nejen jako příruční bibliotéka kolegiátů, ale také jako výpůjční knihovna všech pražských profesorů a studentů.²⁰² V této souvislosti je třeba připomenout jednu důležitou skutečnost. Když mistr Jan v rámci příprav na koncil potřeboval právě v Karlově koleji, kde sídlil i rektor a administrativní aparát pražské univerzity, požádat o pořízení notářsky ověřených opisů

195 František M. Dobiáš – Amedeo Molnár (edd.), *Husova výzbroj do Kostnice*, Praha 1965.

196 Tamtéž, s. 7–54.

197 Tamtéž, s. 45–46.

198 Tamtéž, s. 47.

199 Naposledy J. Krško, *Nové poznatky*, s. 263, pozn. 36, a též, *Nevděčné Rakovnicko?*, s. 99, pozn. 54.

200 Srov. Michal Svatoš, *Univerzitní kniha před husitstvím a po něm (Bilance dosavadního výzkumu)*, Documenta Pragensia 10/1, 1990, s. 119–130, zde s. 121–122, či Jiří Pešek, *Knihy, knihovny, knihtisk a předbělohorská univerzita*, in: Michal Svatoš (ed.), *Dějiny Univerzity Karlovy I. 1347/48–1622*, Praha 1995, s. 241–246, zde s. 241.

201 J. Krško, *Nevděčné Rakovnicko?*, s. 99.

202 M. Svatoš, *Univerzitní kniha*, s. 123.

dvou důležitých dokumentů, neučinil tak osobně, nýbrž tímto úkolem pověřil svého oddaného stoupence mistra Jana z Příbrami.²⁰³ Kdyby Hus na témže místě běžně trávil svůj čas, jak předpokládá Jan Krško, neexistoval by k takovému zprostředkování žádný důvod. Husovu nepřítomnost na všech pražských přípravných jednáních před cestou do Kostnice, na niž jsem upozornil ve své studii,²⁰⁴ vysvětluje Krško poněkud ahistoricky tím, že „v dnešní době se klienti advokátů také často neangažují při zajišťování potřebných písemností pro soudní přelíčení“.²⁰⁵ Jan Příbram ovšem – na rozdíl od Jana z Jesenice – vůbec nebyl právník. Navíc mezi dokumenty, které si Hus vzal s sebou do Kostnice, nacházíme i notářsky ověřenou listinu z 1. září 1411, jejíž pořízení si mistr Jan zajistil osobně.²⁰⁶ Rozdíl oproti jednáním a dokumentům z doby před odjezdem do Kostnice je nápadný. Jan Hus se v září ani na počátku října 1414 neúčastnil v Praze veřejného života a jeho přítomnost v hlavním městě v této době nelze doložit. Je proto možné, že z Prahy, kde pobýval asi od 6. srpna,²⁰⁷ odjel již na přelomu srpna a září zpět na Krakovec, jak soudil Václav Novotný.²⁰⁸ Právě uvedené skutečnosti neunikly pozornosti Jiřího Kejře, který rovněž zastával názor, že Hus v době přípravných prací dlel na Krakovci a sepi-soval své projevy, zatímco v Praze hájili jeho zájmy blízcí spolupracovníci v čele s Janem z Jesenice.²⁰⁹

203 Oba notářské instrumenty jsou nyní uloženy v Archivu Univerzity Karlovy (Praha), fond Listiny, sign. I/68 a I/69 (dostupné jsou rovněž online v Monasteriu: <http://monasterium.net/mom/home>). První z nich edičně zpřístupnil V. Novotný (ed.), *M. Jana Husi korespondence a dokumenty*, s. 199–202, č. 83.

204 D. Kozler, *Pobyt Jana Husa*, s. 35–37.

205 J. Krško, *Nové poznatky*, s. 264; též, *Nevděčné Rakovnicko?*, s. 99.

206 V. Novotný (ed.), *M. Jana Husi korespondence a dokumenty*, s. 95–100, č. 31. Dokument byl pojat do Mladoňovicovy relace: též (ed.), *Historické spisy Petra z Mladoňovic a jiné zprávy a paměti o M. Janovi Husovi a M. Jeronymovi z Prahy*, Praha 1932 (= *Fontes rerum Bohemicarum VIII*), s. 61–64.

207 Detailně D. Kozler, *Pobyt Jana Husa*, s. 26–29.

208 V. Novotný, *M. Jan Hus I/2*, s. 348–349; též (ed.), *M. Jana Husi korespondence a dokumenty*, s. 192–199, č. 75–81.

209 Jiří Kejř, *Jan Hus známý i neznámý (Resumé knihy, která nebude napsána)*, Praha 2009, s. 75–76.

V souladu se zprávou starého letopisce o Husově pobytu na Krakovci je nejen výše uvedená zmínka o jednání mistra Jana s Jindřichem Leflem z Lažan v létě 1414, ale také další doklady o jejich kontaktech.²¹⁰ Z nich bývá nejčastěji připomínáno poděkování obsažené v jednom z posledních Husových dopisů, který kostnický mučedník s vědomím brzké smrti napsal svým přátelům v Čechách asi 5. července 1415: „*Pane Henrichu Leffl, buď dobře živ s svou manželkú, a děkujit z dobroděstvie; bôh buď tvá odplata!*“²¹¹ Jan Krško všechny tyto doklady marginalizuje a konkrétně v případě kazatelova pozdravu adresovaného Leflově choti se domnívá, že jde pouze o projev Husovy křesťanské lásky k panu Jindřichovi a jeho bližním, a nikoli o doklad toho, že jeho manželku osobně znal. Obdobně tomu podle rakovnického archiváře bylo i v případě Jindřicha Škopka z Dubé a dalších Husových šlechtických příznivců.²¹² František Šmahel, jenž ve své husovské monografii rozebral martyřův vztah k ženám, ale ukázal, že nábožensky vnímatelé ženy sehrály v počátcích reformace nezanedbatelnou agitační a komunikativní roli a že právě manželky Jindřicha Lefla z Lažan, Jindřicha Škopka z Dubé či Petra Zmrzlíka ze Svojšína možná pomohly svými přímluvami Husovi více než jejich mužské protějšky. Doložil také, že mistr Jan byl v kontaktu nejen se ženami ze šlechtických kruhů, nýbrž i s vlivnými měšťankami a zbožnými pannami.²¹³

Výše zmiňované doklady o Husových stycích s Jindřichem Leflem z Lažan je třeba hodnotit střizlivě a nepřeceňovat je, ale ani je nepodceňovat. Žádná z uvedených pramenných zmínek samozřejmě pobyt mistra Jana na Krakovci sama o sobě nedokazuje, ale ve svém souhrnu a v kombinaci s dalšími nepřímými doklady vytvářejí mozaiku, která vhodně doplňuje zprávu starého letopisce a dokresluje pozadí Husova pobytu, o němž není třeba pochybovat.

V recentně otištěném textu Jan Krško uvádí, že navzdory výkladu, který ve své marxisticky ukotvené regionální monografii podal Jaroslav Kos,²¹⁴ postrádá představa Rakovnicka jako ohniska reformního hnutí náležitou oporu v pramenech. Odkazuje přitom na svoji knihu *Pavlíkov*

210 Nedávno je přehledně shrnul D. Kozler, *Pobyt Jana Husa*, s. 18–19.

211 V. Novotný (ed.), *M. Jana Husi korespondence a dokumenty*, s. 335–337, č. 164.

212 J. Krško, *Nové poznatky*, s. 264–265; též, *Nevděčné Rakovnicko?*, s. 100–101.

213 F. Šmahel, *Jan Hus*, s. 154 a 204–205.

214 Jaroslav Kos, *Rakovnicko v husitském revolučním hnutí*, Praha 1974.

v *proměnách času* z roku 2014, v níž se této problematice dotkl poprvé a na kterou nyní navazuje, a uvedený poznatek prezentuje jako své vlastní zjištění.²¹⁵ Sluší se však podotknout, že obdobně střízlivé hodnocení situace na Rakovnicku v letech předcházejících husitské revoluci najdeme už v *Knize o Rakovniku*, jež vyšla o dvanáct let dříve a kromě jiného obsahuje i moderní přehled středověkých dějin města. Vladislav Razím v něm výslovně píše, že po Husově upálení, kdy se nositelé jeho reformních myšlenek radikalizovali a vývoj rychle spěl ke vzplanutí husitské revoluce, „*Rakovnicko leželo poněkud stranou hlavních center dění*“.²¹⁶

Na rozdíl od Razíma chápe Krško relativní netečnost regionu v před-revolučním období jako závažný argument proti historicitě Husova pobytu na Krakovci. Pokud by totiž mistr Jan na hradě opravdu pobýval a kázal v jeho okolí, bylo by podle Krška Rakovnicko „*nevědecké*“.²¹⁷ Autor tuto rezervovanost už od prvních písemných výstupů svého bádání staví do protikladu k rozvoji husitského radikalismu v jižních Čechách a zdůrazňuje, že „*odborný svět vidí spojitost mezi Husovým pobytem na Kozím hrádku a následnou revoluční vlnou v blízkosti budoucího Tábora*“.²¹⁸ Ve čtvrté verzi své stati připojuje ještě obdobné srovnání se Žatcem, kde betlémský kazatel také působil,²¹⁹ a ve verzi číslo pět pak v této souvislosti obecně konstatuje rozdíl mezi Rakovnickem a ostatními mimopražskými působišti Jana Husa.²²⁰

Moderní husitologie nicméně přinesla jiné vysvětlení vzniku husitského radikalismu, než je vděčnost obyvatel příslušných lokalit za působení kostnického mučedníka. Odborníci si totiž povšimli, že jeho rozvoj zaznamenáváme pouze tam, kde k tomu byly hlubší ideové předpoklady. Jedná se o tradiční oblasti lidového kacířství v jižních, severozápadních a východních Čechách, v nichž od první poloviny 14. století intenzivně působila inkvizice. Nonkonformistická tradice a nálada nakloněná

215 J. Krško, *Nevědecké Rakovnicko?*, s. 89–92.

216 Vladislav Razím, *Od počátku dějin města do roku 1526*, in: Richard Biegel et al., *Knihy o Rakovniku*, Rakovník 2002, s. 41–56, zde s. 43.

217 J. Krško, *Nevědecké Rakovnicko?*, s. 92 a 104.

218 Týž, *Otazníky* (2015), s. 123; týž, *Pět životů*, s. 24 (odtud citát); týž, *Otazníky* (2016), s. 123.

219 Týž, *Krakovec*, s. 89.

220 Týž, *Nové poznatky*, s. 268.

reformním myšlenkám, která v těchto místech panovala už za Husova života, byla po jeho upálení umocněna skutečností, že příslušníci herectických sekt v čele s valdenskými vystoupili z ilegality a začali otevřeně ovlivňovat zejména venkovany ve svém okolí. Slovy Petra Čorneje: „*Je víc než výmluvné, jak přesně se kryjí regiony zasažené ve 14. století valdenstvím s ohnisky vesnického husitského radikalismu v předvečer a počátcích revoluce. Oblast mezi Sezimovým Ústím a Jindřichovým Hradcem, kde se potomci původních valdenských z valné části počestili, Královéhradecko i etnicky nejednotné Žatecko se záhy nesmazatelně vepsaly do dějin husitství.*“²²¹ Svá působišť v jižních a severozápadních Čechách si Jan Hus pravděpodobně vybíral cíleně, protože v prostředí ovlivněném náboženským nonkonformismem oprávněně očekával příznivé přijetí.²²² Naproti tomu na Krakovec, v jehož okolí nejsou žádné případy kacířství známy, ho zavedla primárně jednání s majitelem hradu Jindřichem Leflem z Lažan. Mistrovo působení na jihu Čech a na Žatecku jistě přineslo reformně smýšlejícím věřícím určité povzbuzení, pro rozvoj husitského radikalismu však na rozdíl od vlivu lidového kacířství nebylo určující. Svědčí o tom případ Královéhradecka, které se stalo jedním z center radikálních husitů, ačkoli zde Hus nikdy pobýval.

Argumentace v posledních dvou statích Jana Krška, vedená všudypřítomnou snahou přesvědčit čtenáře o tom, že přebývání mistra Jana na Krakovci odporuje zdravému rozumu, místy přechází do roviny, jež nemá s vědeckou prací mnoho společného. Dočteme se například: „*Představa Husova pobytu v lůně líbezných rakovnických krajiny působí romanticky, a zřejmě i proto má ve společnosti takové zakotvení. Otázkou zůstává, zda měl Hus skutečně na nějaké „chalupaření“ čas a chuť. Mistra Jana nelze personifikovat do role jakéhosi Oty Pavla již z toho důvodu, že vzhledem k fyzickým dispozicím měl s jízdou na koni problémy.*“²²³ Připomeňme však autentická slova Husova z *České nedělní postily*, sepsané v roce 1413 na jihočeském venkově: „*I já pohříehu jezdím a v tom svú nestatečnost*

221 Petr Čornej, *Velké dějiny zemí Koruny české V. 1402–1437*, Praha – Litomyšl 2010², s. 192–198, citát na s. 194. Obdobně Pavlína Cermanová, *Husitský radikalismus*, in: Pavlína Cermanová – Robert Novotný – Pavel Soukup (edd.), *Husitské století*, Praha 2014, s. 84–107, zde s. 84–85.

222 Soudí tak P. Soukup, *Jan Hus*, s. 151.

223 J. Krško, *Nové poznatky*, s. 266; týž, *Nevděčné Rakovnicko?*, s. 102.

*vyznávám, že nechodím pěš kázat, jako j můj vykupitel chodil. Nevíem, pomôž-li mi to, že bych pěš tak daleko a tak brzo nemohl přijíti.*²²⁴ Kazatel-ské činnosti, jejíž vykonávání ve stopách Kristových bral velmi vážně, se Hus nevzdal ani na Krakovci. Svědčí o tom jak zpráva starého letopisce, byť rozsah a ohlas mistrova kazatelského působení je v ní možná poněkud nadsazený, tak příběh zachycený v kronice Václava Hájka z Libočan.

Na závěr se zastavme u problému lokalizace místa, odkud se Jan Hus se svým doprovodem ve čtvrtek 11. října 1414 vydal do Kostnice. V mé předchozí studii, jejíž závěry jsem shrnul v první části předkládaného příspěvku, byly Krakovec i Praha představeny jako rovnocenné alternativy. Pro každou z nich lze v pramenech i v literatuře najít určitou oporu, aniž bychom měli k dispozici rozhodující důkaz.²²⁵ Podle některých autorů (např. V. V. Tomek nebo B. Mareš) takový důkaz poskytuje Husův list Pražanům na rozloučenou, který měl být sepsán 10. října 1414 na Krakovci, důkladný rozbor ale recentně ukázal, že údaj o datu ani místě vzniku v původním listu obsažen nebyl a doplnil jej teprve na počátku 17. století Zacharias Theobald ve svém díle *Hussitenkrieg*, odkud se informace rozšířila do další literatury.²²⁶

Možnost, že se Hus vypravil na koncil z Prahy, přivedla Jana Krška k následující úvaze: „*Pokud odmítneme informaci o odchodu Husa z Krakovce, otevře se nám logická otázka: Má pak i zbývající část textu o Husovi na Krakovci ve Starých letopisech odpovídající váhu?*“²²⁷ K jejímu zodpovězení a k hlubšímu pochopení celého problému je ovšem třeba položit si nejprve dvě jiné otázky, jež v dosavadní diskusi ještě nezazněly: Jaký význam mělo místo, odkud Jan Hus odjel do Kostnice, pro současníky? A našlo toto místo jakožto počátek poslední cesty kostnického mučedníka uplatnění v rámci Husova předbělohorského kultu?

224 Jiří Daňhelka (ed.), *Česká nedělní postila. Vyloženie svatých čtení nedělních*, Praha 1992 (= *Magistri Iohannis Hus Opera omnia II*), s. 379.

225 D. Kozler, *Pobyt Jana Husa*, s. 29–39.

226 Týž, *K problému data a místa sepsání Husova listu Pražanům na rozloučenou*, *Věstník Musejního spolku král. města Rakovníka a okresu rakovnického* 55, 2017, s. 25–29. K tam uvedenému výčtu badatelů, podle nichž vznikl Husův dopis Pražanům na rozloučenou 10. října 1414 na Krakovci, lze doplnit ještě Augusta Sedláčka, *Hrady, zámky a tvrze království Českého VIII. Rakovnicko a Slansko*, Praha 1891, s. 103.

227 J. Krško, *Krakovec*, s. 85, pozn. 31.

Ve zprávě o odjezdu mistra Jana na koncil není výchozí bod cesty konkretizován ani u Petra z Mladoňovic, ani u Mikuláše z Drážďan, ani v žádné z dochovaných verzí CB, a tudíž ani v textech nejstarší vrstvy SLČ. Jan Krško si proto v páté a šesté verzi své husovské stati položil otázku, „*zda právě tato absence nepotvrzuje pražskou variantu*“. Hlavní město mohl podle něj každý z pisatelů „*považovat za natolik samozřejmé, že jej ani neuvedl*“.²²⁸ Formulace ve stížných listech české a moravské šlechty proti Husovu uvěznění nicméně naznačují, že důvod spočívá spíše v něčem jiném. V protestním listu českých šlechticů adresovaném 12. května 1415 králi Zikmundovi se píše, že „*pochtivý muž a kazatel věrný slova božieho mistr Jan Hus jel jest otsad k tomu svolanie dobrovolně, pro krivé nařčenie, kteréž jest jemu bez viny a skrze to vsie České koruně a jazyku připsavano*“.²²⁹ Vzhledem k tomu, že dokument byl vydán v Praze, by bylo možné domnívat se, že adverbium *otsad* odkazuje právě na hlavní město, a formulaci chápat jako doklad toho, že se Hus na kostnický koncil vypravil z Prahy. Jak ovšem upozornil už editor Václav Novotný, předlohou této písemnosti byl list moravských pánů vydaný ve Velkém Meziříčí v lednu 1415. Z něj byla doslovně převzata i formulace, že „*mistr Jan Hus jel jest odsud...*“²³⁰ *Otsad* tedy zcela jistě neodkazuje na Prahu ani na žádné jiné konkrétní místo, ba ani na České království, nýbrž na celou Českou korunu. Pro současníky bylo totiž klíčové, že Hus do Kostnice odcestoval dobrovolně a pod ochranou Zikmundova glejtu (byť doručeného až dodatečně), a přesto „*jat jest v tom glejtu a u vězenie vsazen*“.²³¹ Místo odjezdu pro ně už za života mistra Jana vůbec nebylo podstatné a posléze bylo ještě více zastíněno Husovou mučednickou smrtí, jak názorně dokládají nejstarší husovské písně a další písemné projevy úcty ke kostnickému martyrovi, jejichž přehled podal Ota Halama.²³²

V jagellonském období se pozornost Husových ctitelů začala obracet i k mistrovi „předkostnickému“ životu. Kněz Jiří Heremita, jehož

228 J. Krško, *Nové poznatky*, s. 268; týž, *Nevděčné Rakovnicko?*, s. 104.

229 Václav Novotný, *Hus v Kostnici a česká šlechta. Poznámky a dokumenty*, Praha 1915, s. 52–54, č. 5.

230 Tamtéž, s. 43–45, č. 2.

231 Tamtéž, s. 44.

232 Ota Halama, *Svatý Jan Hus. Stručný přehled projevů domácí úcty k českému mučedníku v letech 1415–1620*, Praha 2015, s. 15–29.

spis *Život, to jest šlechtné obcování ctného svatého kněze, mistra Jana Husi, kazatele českého* ovlivnil takřka všechny pozdější Husovy životopisy, si tak kladl za cíl představit svému publiku legendu, která by obsáhla celý světcův život, počínaje už jeho narozením v Husinci u Prachatic.²³³ I v této nové legendě je ale zpráva o Husově cestě do Kostnice zformulována přesně ve výše popsaných intencích: „*Tehdy mistr Jan Hus, maje glejt od císaře Zikmunda, jel svobodně i dobromyslně do Konstancí; a přijevši, ihned ho jali a do žaláře vsadili.*“²³⁴ Ani v dalších životopisných sepsáních, husovských písních či kázáních²³⁵ není počátek mučednickovy cesty lokalizován. Na rozdíl od míst, kde se narodil, kde kazatelsky působil (Betlémská kaple) a především kde byl upálen, tedy výchozí bod mistrovsky poslední pouti nenašel v Husově kultu uplatnění.

Právě nedůležitost tohoto údaje v očích Husových současníků i dalších generací jeho ctitelů je patrně skutečným důvodem, proč nebylo místo, odkud se vydal na koncil, konkretizováno ani ve většině analistických a kronikářských děl. Žádný obecně sdílený poznatek o místě mistrova odjezdu neexistoval, a nelze se tedy divit tomu, že v ojedinělých zmínkách, jež máme k dispozici, je ono místo lokalizováno různě. Opiso-vačova poznámka v muzejním rukopise Mladoňovicovy relace, která zní „*Hic continuatur recessus Magistri Johannis Hus de Praga ad Constanciam*“, uvádí jako výchozí bod cesty Prahu, aniž by bylo zřejmé, jaká je faktografická hodnota tohoto údaje. Příslušná část manuskriptu sice podle nejnovějších poznatků vznikla už kolem roku 1420,²³⁶ nevíme ale, kdo byl

233 Tamtéž, s. 36.

234 V. Novotný (ed.), *Historické spisy*, s. 379.

235 Reprezentativní soubor těchto textů otiskl Václav Novotný v edici citované v předchozí poznámce.

236 Od dob Václava Novotného byl vznik rukopisu kladen do 40. let 15. století (V. Novotný (ed.), *M. Jana Husi korespondence a dokumenty*, s. XXIV; týž (ed.), *Historické spisy*, s. XLVIII; Zdeněk Fiala, *O životě a díle M. Petra z Mladoňovic*, in: František Heřmanský (ed.), *Petra z Mladoňovic Zpráva o mistru Janu Husovi v Kostnici*, Praha 1965, s. 9–30, zde s. 28, pozn. 57) či méně konkrétně do poloviny 15. věku (Ivan Hlaváček (ed.), *Ze zpráv a kronik doby husitské*, Praha 1981, s. 10). Ve své studii *Pobyt Jana Husa*, s. 31, pozn. 171, jsem upozornil na možnost zpřesnit v budoucnu dataci kodexu na základě analýzy filigránů a posléze jsem o filigranologické posouzení rukopisu požádal Michala Dragouna. Podle jeho zjištění se manuskript z hlediska použitého papíru (stejně jako z hlediska paleografického) skládá ze dvou částí. V první části (s. 1–270), která obsahuje relaci Petra z Mladoňovic, se nacházejí dva filigrány, z nichž jeden se podařilo relativně

oním opisovačem a zda místo Husova odjezdu skutečně znal. Podrobný rozbor navíc ukázal, že věta je jedním ze záhlaví, jimiž opisovač předeseílá obsah následující části relace, a to i za pomoci vlastní interpretace popisovaných událostí (např. „*Secuntur audiencie dicte, sed veraciter non audiencie, sed derisiones et blasfemie*“, tj. „Následují údajná slyšení, ve skutečnosti však výsměchy a urážky“). Formulace o Praze tak může být jen písařovým výkladem dopisu, v němž mistr Jan svým stoupencům vzkazuje, že se již vypravil do Kostnice, a vyjadřuje obavy, že v Praze ho před jeho smrtí už nikdy neuvidí.²³⁷

V úvahu připadá i jiná interpretace. Je možné, že spojení „*de Praga*“ se nevztahuje ke slovu *recessus*, nýbrž k Husovu jménu. V takovém případě by zde byl někdejší betlémský kazatel označen jako „*Magister Johannes Hus de Praga*“, tj. „mistr Jan Hus z Prahy“.²³⁸ Užívání takového obratu je pramenně doloženo, najdeme jej například ve spisu *Liber veritatum*, zkompilem v letech 1434–1457 oxfordským teologem Thomasem Gascoignem,²³⁹ nebo v narativním prameni označovaném jako *Gesta archiepiscoporum Magdeburgensium*.²⁴⁰ Citovaná věta je vůbec prvním ze záhlaví, jimiž opisovač Mladoňovicovu relaci rozčlenil, a písař tak mohl záměrně zvolit co nejúplnější označení kostnického mučedníka. Lze se také domnívat, že pokud by opisovač chtěl Prahu uvést jako místo odjezdu, zvolil by spíše formulaci „*e Praga*“, neboť předložka *e* (*ex*) se v tomto významu objevuje v latinských textech mnohem častěji.

V textu F SLČ se naopak píše, že Hus odcestoval na koncil z Krakovce. Jak už víme, letopiscův výklad o Husově době odráží vzpomínky pamětníků a nelze vyloučit, že informace o Krakovci pocházejí přímo od Jana

přesně určit. Jedná se o volskou hlavu, nad kterou je na jednoduché tyči lilie – těchto filigránů je doloženo poměrně málo a všechny se používaly kolem roku 1420. Nejpodobnější datované varianty jsou Piccard Online, č. 68087 (1421) a 68088 (1418). Za uvedené nové poznatky, jakož i za souhlas s jejich zveřejněním patří M. Dragounovi velké díky.

237 D. Kozler, *Pobyť Jana Husa*, s. 32–35.

238 Za upozornění na tuto dosud opomíjenou alternativu vděčím kolegovi dr. Dušanu Coufalovi.

239 James E. Thorold Rogers (ed.), *Loci e Libro Veritatum. Passages Selected from Gascoigne's Theological Dictionary Illustrating the Condition of Church and State 1403–1458*, Oxford 1881, s. 115.

240 Wilhelm Schum (ed.), *Gesta archiepiscoporum Magdeburgensium*, in: *Monumenta Germaniae Historica – Scriptores XIV*, Hannover 1883, s. 361–486, zde s. 457.

Příbrama nebo od Jana Zvíkovce. Zároveň je však třeba připomenout, že vzhledem k většímu časovému odstupu obsahuje text i různé dílčí nesrovnalosti. Snadno se tak mohlo stát, že zde byl mistrův odjezd omylem přiřazen k jeho předchozímu působišti – Krakovci. Případný kronikářův omyl v lokalizaci počátku Husovy cesty, který za současného stavu poznání nelze ani potvrdit, ani vyloučit, ovšem nijak nesnižuje váhu informace o mistrově pobytu na Krakovci a nezakládá důvod k pochybnostem o jeho historicitě. Není ostatně náhodné, že žádný z mnoha výše zmíněných historiků, kteří vyjádřili pochybnosti o Husově odjezdu do Kostnice z Krakovce, nezpochybňoval samotný mistrův pobyt na Leflově hradě.

Petr Čornej se ve svém nejnovějším textu zdržel jednoznačného soudu a nezavrhuje ani jednu ze zvažovaných lokalizací.²⁴¹ Ve prospěch Krakovce hovoří závažná skutečnost, že Husova přítomnost není v Praze v září ani na počátku října 1414 vůbec doložena. Pro odjezd z Prahy naopak svědčí okolnost, že z hlavního města, kde byl 7. října 1414 vydán důležitý svědecký list českých šlechticů,²⁴² jež následně výprava vezla do Kostnice, bylo snazší jet přímo do Norimberka než s písemností zajíždět na Krakovec.²⁴³ Nelze ovšem vyloučit ani možnost, že datum Husova odjezdu se odvíjelo právě od doručení zmíněného dokumentu. Šlechtici v něm píšou, že „*pocitivý mistr Jan Hus poslal jest list svůj nám, když sme byli v obecné radě s mnoha jinými pány*“.²⁴⁴ V případě, že Hus tuto svoji – bohužel nedochovanou – žádost odeslal z Krakovce, mu výsledná

241 „*Přímý doklad o Husově odjezdu z Krakovce není k dispozici, logická úvaha napovídá, že se na kostnický koncil mohl 11. 10. 1414 vydat z Prahy, byť ani ta není v žádném autoritativním pramenu (na rozdíl od data odjezdu) zmíněna.*“ Viz A. M. Černá – P. Čornej – M. Klosová (edd.), *SLČ. Východočeská větev a některé související texty*, s. 292, pozn. 202.

242 K okolnostem jeho vzniku nejnověji D. Kozler, *Pobyt Jana Husa*, s. 36.

243 O problému cestování mezi uvedenými lokalitami blíže J. Krško, *Nové poznatky*, s. 265–267, a též, *Nevděčné Rakovnicko?*, s. 101–103 (nikoli však v souvislosti s uvedeným dokumentem). V Norimberku Hus se svým doprovodem prokazatelně pobýval 19.–20. října. Mapku předpokládaného průběhu Husovy cesty z Prahy do Kostnice otiskl již Václav Flajšhans, *Mistr Jan řečený Hus z Husince*, Praha [1904], s. 369. Možnosti, kudy přesně mohla výprava jet v případě odjezdu z Krakovce, přehledně graficky znázornily Libuše Röscher – Blanka Zilynská, *Husova cesta do Kostnice – realita a tradice*, in: Jakub Smrčka – Blanka Zilynská (edd.), *Jan Hus. Odvaha myšlenky, odvaha víry, odvaha smrti*, Tábor 2015, s. 98–117, zde s. 102–103.

244 V. Novotný, *Hus v Kostnici*, s. 42–43, č. 1.

písemnost, na kterou čekal, mohla být adresována také tam. Po jejím doručení by následovaly poslední přípravy a odjezd do Kostnice. To mohlo zabrat právě ony čtyři dny. Chronologicky je naznačený scénář reálný a s doručením svědeckého listu na Krakovec počítá ve své husovské monografii i František Šmahel.²⁴⁵ Obě možnosti – Praha i Krakovec – se tedy jeví legitimní a záleží na tom, kterému prameni či argumentu přikládá konkrétní badatel největší váhu. S určitostí by mohl rozhodnout jedině přímý doklad v diplomatických pramenech nebo svědectví někoho z okruhu osob, jež místo odjezdu bezpečně znaly.

Závěr

Od vydání velké monografie Václava Novotného, která i takřka po sto letech stále tvoří důležitý opěrný bod pro husovské bádání, nedoznala pramenná základna k pobytu Jana Husa na Krakovci žádných změn. Vedle klíčové zprávy starého letopisce, jež Krakovec explicitně uvádí, ji tvoří řada nepřímých dokladů, které jsou s kronikářovou lokalizací Husova přebývání v souladu. Především víme, že mistr Jan jednal v létě 1414 o své cestě do Kostnice s Jindřichem Leflem z Lažan, tehdejším majitelem Krakovce, a v Husově korespondenci nacházíme i další zmínky o jejich kontaktech včetně mistrova poděkování za prokázané dobrodiní.

Těžiště výkladu, s nímž u příležitosti husovského jubilea v roce 2015 vystoupil Jan Krško, spočívalo v poukázání na „kontroverzní charakter *Starých letopisů českých*“²⁴⁶ a ve zpochybnění věrohodnosti letopiscovy zprávy. Ta měla být podle rakovnického archiváře obsažena pouze ve třech pozdních kompilacích a vůbec nemusela mít reálný základ. Krško proto usoudil, že mistr Jan na Krakovci možná nikdy nebyl, a tuto tezi razí dosud. Nový výzkum však ukázal, že se informace o Husově působení na Krakovci objevuje celkem ve dvanácti textech *Starých letopisů* a že ji poprvé nacházíme přesně tam, kde bychom ji očekávali – v tzv. druhé pražské redakci *SLČ*. Ta přinesla žánrovou přeměnu původního analistického textu v text kronikářský a podávaný výklad zároveň chronologicky

245 F. Šmahel, *Jan Hus*, s. 178.

246 Srov. J. Krško, *Pět životů*, s. 17; týž, *Vyjádření k recenzi Davida Kozlera*, s. 245; týž, *Krakovec*, s. 81; týž, *Nové poznatky*, s. 259; týž, *Nevděčné Rakovnicko?*, s. 94 (doslovný citát pochází z posledních dvou statí).

rozšířila i na dobu vlády Václava IV., do níž veřejné působení mistra Jana spadá. Nejstarším textem *SLČ*, kde se údaj o jeho přebývání na Krakovci objevuje, je text F, jehož redaktor čerpal informace o Husově době prokazatelně ze zpráv a vzpomínek jejích pamětníků. Následné Krškovy snahy o znevěrohodnění tohoto pramene nejsou opřeny o relevantní argumenty a vycházejí jednak z autorovy neznalosti dosavadních poznatků o genezi *Starých letopisů* a z řemeslně nezvládnuté práce s jejich rukopisy, jednak z neochoty opustit výklad, který mnohokrát představil na vědeckých konferencích, v odborné literatuře, v médiích i na přednáškách pro širokou veřejnost.

Podnětem pro Krškovo bádání byla podle jeho slov skutečnost, že zatímco v oblasti jihočeských působišť Jana Husa vzniklo jedno z center husitského radikalismu, na Rakovnicku bychom nějakou dobu Tábora hledali marně. Tento rozdíl je však ve skutečnosti logický a přirozený a jeho vysvětlení navzdory Krškovým apelům není třeba hledat v odmítnutí historicity Husova pobytu na Krakovci. Předmětné lokality na jihu Čech patřily – na rozdíl od Rakovnicka a středních Čech vůbec – mezi tradiční oblasti lidového kacířství, kde už od první poloviny 14. století intenzivně působila inkvizice. Existovala tam tedy určitá nonkonformistická tradice a nálada nakloněná reformním myšlenkám, díky nimž v těchto oblastech Husova kritika soudobé církve silně rezonovala. Novou dynamiku pak těmito tendencím dala změna poměrů po roce 1415, kdy všechny heretické sekty v českém prostředí vystoupily z illegality. Svoji roli přitom sehrály i důsledky demografické krize, jež některé oblasti Čech včetně Táborska postihla v letech 1413–1415.²⁴⁷ Komplex právě vyjmenovaných faktorů, k nimž je třeba připočítat ještě nezanedbatelný rozdíl v délce Husova působení na Kozím hrádku a na Krakovci, umožňuje zmiňovanou odlišnost situace na Rakovnicku od dění v jižních Čechách za husitské revoluce přesvědčivě vysvětlit.

Ruku v ruce se zpochybňováním historicity Husova pobytu na Krakovci se Jan Krško snažil najít reálnou alternativu k této epizodě mučednickova života. Jím navržená hypotéza, že Jindřich Lefl nehostil někdejšího betlémského kazatele na svém středočeském sídle, nýbrž na Bechyni, se ale ukázala z chronologického hlediska nemožná, protože

247 Srov. Eduard Maur, *Příspěvek historického demografa k objasnění počátků lidového kacířství na Táborsku*, HT 4, 1981, s. 101–106.

Lefl v inkriminované době ještě majitelem Bechyně nebyl. Také novější Krškova domněnka, podle níž po většinu doby Husova pobytu na Krakovci nebyl jeho hostitel v Čechách, byla vyvrácena. Věcně správné není ani archivářovo tvrzení o chabé reflexi krakoveckého přebývání mistra Jana v předbělohorské historiografii. Husa v té době nespojuje s Krakovcem jen Václav Hájek z Libočan, ale také Martin Kuthen ze Šprinsberka, Prokop Lupáč z Hlavačova či Zacharias Theobald, a zmínky o krakovecké epizodě jsou tedy ve skutečnosti četnější než informace o jiných Husových mimopražských pobytech. Příběh v Hájkově kronice o Husově hádání se starým sedlákem na Chlístově nedaleko Krakovce a poznámka v jednom z rukopisů kališnického duchovního Václava Rosy navíc výrazně nasvědčují tomu, že ve třicátých letech 16. století existovala ve středních Čechách místní tradice o martyrově pobytu.

Z tezí publikovaných Janem Krškem si svou relevanci uchovává názor, že Hus odjel do Kostnice z Prahy, byť mnohé argumenty uváděné autorem ve prospěch této hypotézy byly v následné diskusi oslabeny či zcela vyvráceny. Nejedná se však, jak Krško v posledních dvou verzích svého příspěvku sám uznal,²⁴⁸ o nic nového. Podrobné rešerše totiž ukázaly, že pražská lokalizace počátku Husovy cesty se v české historiografii objevuje již od 16. století paralelně s krakoveckou variantou a frekventovaná je i v literatuře německé. Za současného stavu pramenné základny není možné tuto myšlenku s jistotou ani potvrdit, ani vyloučit. Pro současníky nebylo místo mistrova odjezdu podstatné a posléze nenašel výchozí bod mučednickovy poslední cesty uplatnění ani v rámci Husova kultu. Jak pro Krakovec, tak pro Prahu lze v pramenech najít určitou oporu, aniž bychom měli k dispozici rozhodující důkaz, a legitimní tak zůstávají obě alternativy.

Závěrem je třeba zdůraznit, že opakované zveřejňování stejných nebo velmi podobných textů, ironické průpovídky ani osobní útoky vůči oponentovi nemohou zvýšit důvěryhodnost Krškových tezí, naopak jde o závažné prohřešky proti publikační etice. Jsem přesvědčen o tom, že odborná diskuse má být vedena *sine ira et studio* – věcně, bez osobních výpadů, na základě poctivé badatelské práce a prostřednictvím relevantních a adekvátně zformulovaných argumentů. To ostatně zdůraznil i August Sedláček, když se nedlouho před smrtí rozhodl zasáhnout svou statí

248 J. Krško, *Nové poznatky*, s. 259; též, *Nevděčné Rakovnicko?*, s. 94.

s příznačným názvem *Příčinky k životopisu M. Jana Husi* do tehdy probíhající pře o místo Husova narození: „Rozvířená jednání o rodiště Husovo mají mne k tomu, abych přičinil k tomu to, co nacházím ve svých zápiscích *sine ira et sine studio*. Nám všem se jedná o pravdu.“²⁴⁹

²⁴⁹ August Sedláček, *Příčinky k životopisu M. Jana Husi*, ČČH 30/2–3, 1924, s. 307–315, 546–560, zde s. 307.

Jan Hus and the Krakovec Castle.

On the historicity of his stay and the beginnings of local Hus tradition

DAVID KOZLER

Jan Hus ranks among historic figures who have always aroused passion. Since the birth of modern historiography in the 19th century historians have had disputes not only regarding Hus' teaching and the possibility of reviewing the Constance trial, but also regarding a number of other partial questions related to Master's biography. Hus' stay outside Prague between 1412–1414 was not an exception. While doubts about Master Jan's stay at the Koží hrádek castle and in Sezimovo Ústí in South Bohemia which amateur historian Václav Lefler came up with in the early 20th century were strictly refused by professional historians, conclusions questioning the historicity of Hus' stay at the Krakovec Castle in Central Bohemia which were raised on the occasion of Hus' anniversary in 2015 by Jan Krško, an archivist from Rakovník, were neither refused nor accepted unilaterally. Krško has continued developing his theses, has responded to comments of his opponents and he has gradually published six versions of his text. Whereas the last three of them contain new, seriously looking facts. The presented essay intends to continue the previous discussion, thoroughly confront individual Krško's theses with period documents as well as available literature, and to clarify the relevance and correctness of Krško's interpretation.

The focal point of Krško's interpretation lays in pointing out at the "*controversial content of Old Bohemian Chronicles*" and in questioning the credibility of chronicler's report about Hus' stay at Krakovec. Krško's original statement that the information about Krakovec appeared only in three late compilations had been disproven before. The information actually appeared in twelve texts of the *Old Chronicles* of which text F was the oldest. In the last three versions of his essay the Rakovník archivist focused on this text F and brought arguments which were supposed to make it implausible. He claims that the text ends in the middle of a sentence and the sentence continues in younger manuscripts of the *Chronicles* from the Jagiello era, and therefore, it is probably an unfinished copy of one of them. Krško points out that the author of the text neither experienced Hussite wars nor based his narration on memories of Hus' contemporaries and that is why the information about Krakovec does not

have to be true, similarly as descriptions of the battles near Hořice and Malešov and Žižka's campaign to Hungary. The presented essay disproves these opinions and shows that text F is the second oldest version of the so called Prague issue of the *Old Bohemian Chronicles*. The archetype of the text was written during the reign of George of Poděbrady and its author gathered information from reports and memories of people who lived at that time; the author himself experienced the Hussite revolution and the reign of Wenceslas IV. It was proven that the statement about the end of the text in the middle of a sentence was a mistake based on Palacký's comprehensive edition of the *Old Bohemian Chronicles*. The sections focusing on military topics have a completely different genesis, they were only incorporated in the *Old Bohemian Chronicles* at a later time and are known just from the youngest L and M compilations. Therefore, we cannot see any analogies between these two cases.

Krško's statement that most of the time when Hus supposedly stayed at Krakovec his host was gone is also erroneous. Master Jan probably stayed at the castle from July 1414 and the owner of the castle Jindřich Lefl of Lažany provably travelled abroad only on 16th October and not on 26th September. Archivist's statement about weak reflection of Hus' Krakovec stay in pre-White Mountain historical texts is also wrong. Not only Václav Hájek of Libočany, but also Martin Kuthen of Šprinsberk, Prokop Lupáč of Hlavačov or Zacharias Theobald linked Hus with Krakovec, which means that mentions of Hus' Krakovec stay were more frequent than information on his stays at other places outside Prague. And moreover, texts that originated from the 1st half of the 16th century comprised valuable traces of the local tradition which Krško denied. The presented paper corrects a number of other less significant mistakes and distorted pieces of information.

Krško's statement that Jan Hus left for Constance from Prague can be considered relevant, even though a number of arguments presented by the author to support this hypothesis have been weakened or completely disproven in subsequent discussions. However, this is not a new fact. Detailed research has shown that not only Czech historiography, but also German literature have frequently located the starting point of Hus' journey to Prague instead of Krakovec since the 16th century. With written documents that are currently available, we can neither confirm nor deny this opinion. Hus' contemporaries did not consider the place of Hus'

departure important and the starting point of his last journey did not even become important as a part of his cult. Written documents bring certain arguments which can support both Krakovec and Prague, however, there is no determinative proof, which is why both alternatives have remained legitimate.